

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Doroteja Kodrič

Regionalno sodelovanje držav v razvoju – primer ASEAN-a

Diplomsko delo

Ljubljana, 2016

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Doroteja Kodrič

Mentorica: red. prof. dr. Maja Bučar

Regionalno sodelovanje držav v razvoju – primer ASEAN-a

Diplomsko delo

Ljubljana, 2016

Zahvala

Zahvaljujem se Marjanu, Isabeli Špeli in vsem ostalim domačim za vso pomoč, podporo, čas ter za vso pozitivno energijo. Posebej hvala še babicam.

Iskrena hvala tudi Klavdiji in prijateljicam za spodbudo ter mentorici za strokovne nasvete, potrpežljivost in dobro voljo.

Regionalno sodelovanje držav v razvoju – primer ASEAN-a

Namen naloge je raziskati regionalno sodelovanje znotraj jugovzhodne Azije, ki je postala ena izmed vodilnih gospodarskih geografskih področij. Posvetili smo se eni najbolj razvitih regionalnih organizacij v državah v razvoju, to je Skupnosti jugovzhodnoazijskih držav – ASEAN, ki sodi tudi med najstarejše regionalne ekonomske integracije. Raziskali smo vpliv ekonomske integracije na gospodarski razvoj oz. gospodarsko rast te regije. Vpetost držav članic v regionalni in mednarodni okvir prinaša pozitivne učinke na razvoj in napredek tako jugovzhodne Azije kot celotne mednarodne skupnosti. Regionalno sodelovanje držav v razvoju igra vedno večjo vlogo, kar se je izkazalo tudi pri medsebojni vpetosti držav članic ASEAN-a in njihovem postopnem razvoju od svobodnega trgovinskega območja pa vse do Gospodarske skupnosti ASEAN leta 2015.

Ključne besede: ASEAN, ekonomska integracija, države v razvoju, regionalno sodelovanje, Jugovzhodna Azija.

Regional integration of developing countries – ASEAN example

The intention is the research of regional cooperation in Southeast Asia that is nowadays one of the key economic geographical areas. The focus was on the Association of Southeast Asian Nations – ASEAN, which is also one of the oldest forms of regional integration. The research is focused on economic integration and its influence particularly on this regional economic development and economic growth. Interconnections between the member states in regional and international framework has positive effects on development and progress of the whole Southeast Asia and international community. Regional cooperation of developing countries has gained its importance that is also seen on the ASEAN example through free trade area to the ASEAN Economic Community in 2015.

Key words: ASEAN, economic integration, developing countries, regional cooperation, South-east Asia.

KAZALO

1 UVOD	10
1.1 Predstavitev problema in cilji	10
1.2 Hipotetično raziskovalno vprašanje in uporabljena metodologija	11
1.3 Zgradba diplomskega dela	12
2 POJEM REGIONALIZMA IN REGIONALNIH INTEGRACIJ	12
2.1 Definicija regionalnega sodelovanja	12
2.1.1 Modeli regionalnega sodelovanja.....	12
2.1.2 Razlika med regionalizacijo in regionalizmom ter njuno prepletanje.....	14
2.1.3 Opredelitev regije in regionalnih integracij	18
3 TEORIJA EKONOMSKE INTEGRACIJE	18
3.1 Klasična teorija ekonomske integracije	19
3.2 Oblike, ki izhajajo iz klasične teorije	20
3.3 Nove teorije ekonomske integracije	21
4 REGIONALNO SODELOVANJE NA OBMOČJU JUGOVZHODNE AZIJE	26
4.1 Zgodovinsko ozadje ASEAN-a	27
4.2 Regionalno povezovanje med državami članicami ASEAN-a	31
4.3 Sodelovanje posameznih držav članic ASEAN-a	37
4.4 Sodelovanje ASEAN-a izven regije	39
4.4.1 Sodelovanje z Rusijo.....	39
4.4.2 Sodelovanje z ZDA in s Kanado	42
4.4.3 Sodelovanje z Evropo.....	45
4.4.4 Sodelovanje z Indijo.....	49
5 SKLEPNE UGOTOVITVE	52
6 LITERATURA	54
PRILOGE	62
Priloga A: Ekonomski indikatorji za države članice ASEAN-a	62

Kazalo tabel in slik

Tabela 2.1: Vrste regionalizma _____	13
Slika 4.1: Organizacijska struktura ASEAN-a _____	28
Tabela 4.1: Interregijska menjava držav članic ASEAN-a _____	34
Tabela 4.2: Zmanjšanje/ukinitev carinskih stopenj _____	34
Tabela 4.3: Pregled držav članic ASEAN-a _____	35
Tabela 4.4: Stanje trgovinskih odnosov med ASEAN-om in ZDA _____	43

SEZNAM KRATIC

ACIA	ASEAN Comprehensive Investment Agreement (ASEAN Celoviti sporazum o investicijah)
ADB	Asian Development Bank (Azijska razvojna banka)
AEC	ASEAN Economic Community (Gospodarska skupnost ASEAN)
AFAS	ASEAN Framework Agreement on Services (ASEAN Okvirni sporazum o storitvah)
AFTA	ASEAN Free Trade Area (ASEAN Svobodno trgovinsko območje)
AIJV	ASEAN Industrial Joint Venture schemes (ASEAN shema skupnih industrijskih podjetij)
AIP	ASEAN Industrial Projects (Industrijski projekt ASEAN)
APEC	Asia-Pacific Economic Cooperation forum (Forum azijsko-pacifiškega sodelovanja)
ARF	ASEAN Regional Forum (Regionalni forum ASEAN)
ASEAN	Association of Southeast Asian Nations (Zveza držav jugovzhodne Azije)
ASEM	Asian-Europe Meeting (Azijsko-evropski vrh)
ATIGA	ASEAN Trade in Goods Agreement (ASEAN Dogovor o trgovini s proizvodi)
BDP	Bruto domači proizvod
CACM	Central America Common Market (Centralnoameriški skupni trg)
CAN	Andean Community of Nations (Andska skupnost narodov)
CARICOM	Caribbean Community (Karibska skupnost)
CEMAC	Economic and Monetary Community of Central Africa (Gospodarska in monetarna skupnost osrednje Afrike)
CEPT	Common Effective Preferential Tariff (Shema skupne učinkovite preferenčne carine)
CER	Closer Economic Relations (Bližnji gospodarski odnosi)
CISFTA	Commonwealth of Independent States Free Trade Area (Svobodno trgovinsko območje britanske skupnosti neodvisnih držav)
CLMV	Kambodža, Laos, Mjanmar, Vietnam

COMESA	Common Market for Eastern and Southern Africa (Skupni trg za vzhodno in južno Afriko)
CU	Carinska unija
DVR	Države v razvoju
EAC	East African Community (Vzhodnoafriška skupnost)
EAEC	East Asian Economic Caucus (Vzhodnoazijska gospodarska skupina)
EAS	East Asia Summit (Vzhodnoazijski vrh)
EEA	European Economic Area (Evropski gospodarski prostor)
EFTA	European Free Trade Association (Evropsko združenje za trgovino)
EGS	Evropska gospodarska skupnost
EU	European Union (Evropska unija)
GATT	General Agreement on Tariffs and Trade (Splošni sporazum o carinah in trgovini)
GCC	Gulf Cooperation Council (Svet za sodelovanje v Zalivu)
IAI	The Initiative for ASEAN Integration (Iniciativa za ASEAN integracijo)
Mercour	Southern Common Market (Južni skupni trg)
NAFTA	North American Free Trade Agreement (Severnoameriški prostotrgovinski sporazum)
PICTA	Pacific Islands Countries Trade Agreement (Trgovinski sporazum med državami pacifiškega otočja)
POI	Prostovoljno omejevanje izvoza
PTD	Preferenčni trgovinski dogovor
SACU	South African Custom Union (Južnoafriška carinska unija)
SADC	South African Development Community (Skupnost za južnoafriški razvoj)
SEANWFZ	Treaty on Southeast Asia Nuclear Weapon-Free Zone (ASEAN Pogodba o območju brez jedrskega orožja v jugovzhodni Aziji)
SZC	Skupna zunanja carina
TAC	Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia (Sporazum o prijateljstvu in sodelovanju v jugovzhodni Aziji)
TNI	Tuje neposredne investicije
TNR	Teorija novega regionalizma

WAEMU /

UEMOA West African Economic and Monetary Union (Zahodnoafriška gospodarska in monetarna unija)

WTO World Trade Organisation (Svetovna trgovinska organizacija)

ZDA Združene države Amerike

ZN Združeni narodi

1 UVOD

1.1 PREDSTAVITEV PROBLEMA IN CILJI

V začetku enaindvajsetega stoletja se soočamo s procesom globalizacije, kakor tudi z razvijanjem regionalnega sodelovanja med državami. Oboje s sabo prinaša veliko sprememb na mnogih področjih, kot so ekonomsko, socialno, kulturno, ter tako prispeva k večji varnosti, miru in stabilnosti. Regionalizem je dejstvo, ki ga ne smemo spregledati, in bo v veliki meri prisotno tudi v prihodnosti. S predlagano temo regionalnega povezovanja držav v razvoju bomo pomen regionalizma za gospodarsko rast raziskali na primeru Zveze jugovzhodno azijskih držav (*Association of Southeast Asian Nations – ASEAN*). Naš namen je raziskati, kako je ravno regionalno sodelovanje prispevalo h gospodarski rasti držav članic ASEAN-a, ki so tudi sicer zelo vpete v mednarodno gospodarsko sodelovanje.

Države v razvoju (DVR) se vključujejo v regionalne integracije in mednarodno trgovino, ker želijo s tem povečati konkurenčnost domačega industrijskega sektorja in pridobiti večji trg. Vključevanje DVR v regionalne integracije prinaša pozitivne posledice, saj se lahko na ta način zmanjšajo stroški vključevanja v svetovno gospodarstvo, hkrati pa si na ta način lahko te države povečajo politično kredibilnost, vendar pa do vidnejšega učinka na tem področju pride bolj v primeru povezovanja Sever – Jug, kakor pa Jug – Jug. Ker prihaja do intraregionalne razpršitve tehnologije in znanja ter zmanjšanja stroškov zaradi odprave ovir, imajo DVR tudi večjo možnost hitrejše gospodarske rasti. Z medsebojnim sodelovanjem Jug – Jug skušajo DVR povečati stopnjo gospodarskega razvoja, izboljšati industrijski sektor, zmanjšati revščino in povečati domače tržišče za uvozno substitucijo. Uspešnost povezovanja merimo skozi *per capita* dohodek in povečanje bruto domačega proizvoda (BDP) ter za DVR tudi s stopnjo revščine, povečanjem infrastrukture idr. Grgić izpostavi naslednje pogoje za uspeh povezovanja Jug – Jug (Grgić 2012, 209–11):

Močna politična predanost DVR ekonomski integraciji, učinkoviti mehanizmi za pravično razdelitev stroškov in koristi regionalnih ekonomskih integracij, regionalna trgovinska liberalizacija kot dopolnitev unilateralne trgovinske liberalizacije, makroekonomska stabilnost med članicami s trendom ustvarjanja konvergence, strukturna fleksibilnost naj bi menjala uvozno substitucijo proizvodnih struktur, naprednejše oblikovanje ekonomskih integracij.

Medsebojno sodelovanje DVR pripelje do povečanja investicij in ohranjanja miru v regiji (Grgić 2012, 212). Podobno zagovarja Todaro, saj meni, da se ekonomska integracija DVR oblikuje z namenom širjenja trga in izkoriščanja prednosti ekonomije obsega, poleg tega pa to pripelje tudi do bolj usmerjene in oblikovane industrijske strategije. DVR imajo približno enako stopnjo razvitosti industrije in obseg trga. Trgovinska politika obsega tako notranjo in zunaj usmerjeno trgovinsko strategijo in vzorce rasti industrije (Todaro 2006, 646–7). DVR skušajo razkorak z razvitimi državami zmanjšati skozi pospeševanje industrijskega sektorja in reševanje dualizma, saj slabo delujoč trg pripelje do neenako razporejenega razvoja znotraj same države (Krugman 1988, 229–243).

1.2 HIPOTETIČNO RAZISKOVALNO VPRAŠANJE IN UPORABLJENA METODOLOGIJA

Hipoteza se glasi:

Regionalno povezovanje prispeva k večji gospodarski rasti držav članic ASEAN-a.

Teoretični del osvetljuje relevantno teoretsko ozadje na omenjenem področju (s pomočjo zbiranja virov, analize primarnih in sekundarnih virov, zgodovinske analize in opisne metode) in se naslanja na teorije mednarodnih odnosov ter s temi razloži razvoj ekonomskih vidikov integracijskega procesa, medsebojno odvisnost in sodelovanje na gospodarskem področju. Zajema prikaz in analizo izhodišč teorije mednarodne menjave, ki pojasnjujejo različne oblike mednarodnih povezav, trgovinsko politiko in razvoj mednarodne trgovine. Empirični del pa zajema statistično analizo uradnih podatkov o mednarodnem sodelovanju znotraj regionalne integracije ter analizo tekočega dogajanja znotraj integracije s pomočjo zgodovinske analize, ki nam hkrati služi kot študija primera dobro razvite, a omejeno povezane regionalne integracije. Statistična analiza je zajela tudi podatke o mednarodni menjavi s svetom in tako omogočila primerjavo dinamike razvoja menjave znotraj ASEAN-a z dinamiko razvoja zunanje trgovine na sploh.

1.3 ZGRADBA DIPLOMSKEGA DELA

Teoretični del obsega naravo in splošne značilnosti regionalnih integracij in njihovo vlogo v reševanju razvojnih problemov DVR oziroma DVR na azijskem prostoru. Za tem pa sledi poglobljeno raziskovanje narave, značilnosti in specifik ASEAN-a, ki jo uporabimo kot študijo primera regionalne integracije na področju DVR. Na osnovi analize zbranih podatkov bomo podali oceno o prispevku regionalne integracije h gospodarski rasti sodelujočih držav, pri čemer se bomo prvenstveno oprli na trgovinsko menjavo držav članic.

2 POJEM REGIONALIZMA IN REGIONALNIH INTEGRACIJ

Pojem regionalizacije je relativno nov pojav, a če pogledamo globlje, opazimo, da tovrstno sodelovanje med državami poteka od samega nastanka držav. Regionalizacije in regionalizma ne moremo obravnavati posamezno, saj se prepletata kot celota. Ker želimo v okviru diplomske naloge raziskati, v kolikšni meri je regionalno povezovanje prispevalo k večji gospodarski rasti držav članic ASEAN-a, bomo v tem poglavju predstavili splošne značilnosti regionalnih integracij ter njihovo vlogo v reševanju razvojnih problemov DVR oziroma DVR na azijskem prostoru ter pojasnili povezavo med že omenjenima pojmom regionalizma in regionalizacije.

2.1 DEFINICIJA REGIONALNEGA SODELOVANJA

2.1.1 Modeli regionalnega sodelovanja

Dent (2008, 7) poimenuje regionalizem kot strukture, procese in dogovore, ki delujejo v smeri večje kohezije znotraj določene mednarodne regije za večjo gospodarsko, politično, varnostno, družbeno-kulturno in drugo povezanost. Loči dva različna procesa, ki sta medsebojno povezana in med katerima ni prave ločnice, kljub temu pa se v veliki večni primerov regionalizem uporablja v obeh procesih. Prvi proces je povezovanje na mikro ravni, ki obsega zasebni ali civilni sektor, in ga definiramo kot *bottom-up*. Tovrstno sodelovanje poznamo kot regionalizacijo. Pojem regionalizem (*top-down* pristop) pa zajema makro procese, ki vključujejo medvladne politične dogovore v obliki svobodnega trgovinskega

sporazuma, različne državne gospodarske projekte in integracijo. Ta odvisni odnos v realnosti pomeni, da brez zadostnega nivoja regionalizacije vlade ne morejo oblikovati politik, ki bi pripeljale do medsebojnega sodelovanja. Hurrell (Breslin 2002, 13–14) še jasneje opredeli regionalizacijo kot integracijske procese, ki izhajajo s trga, zasebne trgovine in investicijskih tokov ter odločitev in politik podjetij.

Pri proučevanju pojava se večinoma osredotoča na gospodarski regionalizem, vendar Dent (2008, 7) omenja tudi ostale dimenzije regionalizma, ki se medsebojno zelo prepletajo. Vrste regionalizma, ki jih omenja Dent, smo povzeli v spodnji tabeli 2.1.

Tabela 2.1: Vrste regionalizma

Vrsta regionalizma	Primeri	Bistvena usmeritev
Gospodarski regionalizem (največja oblika v mednarodnem sistemu)	Enotni evropski trg (<i>The European Union's Single Market</i>), Severnoameriški prostotrgovinski sporazum (<i>North American Free Trade Agreement</i> – NAFTA), Mercosur (<i>Common Market of the South</i>), Južnoafriška carinska unija (<i>The South African Custom Union</i>), Svet za sodelovanje v Zalivu (<i>The Gulf Cooperation Council</i>), ASEAN Svobodno trgovinsko območje (<i>ASEAN Free Trade Area</i> – AFTA), Skupina za azijsko-pacifiško gospodarsko sodelovanje (<i>The Asia-Pacific Cooperation Forum</i>)	Regionalno trgovanje, investicije in financiranje.

<p><i>Politični regionalizem</i></p>	<p>Evropska unija (EU)</p>	<p>Oblikovanje politične skupnosti v regiji: transnacionalne politične mreže, skupni politični interesi, napredek oblikovanja politik in skupnih politik podjetij, ustanovitev regionalnih institucij, ki bi upravljale politični prostor med državami v regiji.</p>
<p>Varnostni regionalizem</p>		<p>Regionalne vojaške moči so dolžne vzdrževati mir v regiji in oblikovati varnostne dogovore (pakti o neagresiji, dogovori o zavezništvu).</p>
<p>Družbeno-kulturni regionalizem</p>		<p>Oblikovanje skupne identitete v regiji, kar je osnova za družbeno-kulturno in družbeno-politično razvitost regije.</p>

Vir: Povzeto po Dentu (2008, 7–8).

2.1.2 Razlika med regionalizacijo in regionalizmom ter njuno prepletanje

Tudi Hettne (Dent 2008, 8) podobno razume regionalizem kot različne oblike povezav, in sicer kot »družbene (etničnost, rasa, jezik, religija, kultura, zgodovina, skupna dediščina), gospodarske (trgovina, investicije, finance), politične (režimi, ideologija) in organizacijske (regijske institucije)«.

Prvotno so regionalizem opredeljevali kot zaščitni mehanizem, katerega naloga je bila zmanjšanje odvisnosti od mednarodnega gospodarstva. Danes pa ga zagovorniki ocenjujejo skozi značilnost večdimenzionalnosti, v okviru katere imajo države večjo konkurenčno dostopnost do globalnih trgov (Breslin 2002, 7).

Po klasičnih modelih ekonomske integracije je regionalizem opredeljen kot skupek dialogov med vladami z njihovimi medsebojnimi pogodbami. Ekonomska integracija je razumljena kot formalno sodelovanje med državami za vzpostavitev svobodnih trgovinskih območij, carinskih unij, skupnega trga, monetarne unije in gospodarske integracije. Dotika se razčlenitve odnosa med politiko in ekonomijo, državo in trgov ter formalnimi integracijami, ki jih usmerjajo vladni akterji skozi sporazume in pogodbe, in neformalnimi akterji, pri katerih je v ospredju širitev transnacionalnega prostora med zasebnimi tržnimi akterji (Breslin 2002, 13).

Grgić in Bilasova (2012, 21) razlikujeta vrste regionalizma glede na obdobje, v katerem so se začeli pojavljati. Najstarejša oblika je zaprti regionalizem, sledi globoki regionalizem, ki s sabo prinaša manj carin, kvot in večji pretok vsega (dobrin, uslug, investicij, idej itd.), zato pride posledično do nadgradnje v odpravi ovir že prej omenjenega in večjega političnega sodelovanja. Za tretji tip regionalizma, ki ga umeščata v zadnjih deset do petnajst let in ga sicer ne poimenujeta z imenom, pa je bistvena značilnost enakovrednost povezovanja bogatih držav oz. trgovinskih blokov in DVR (Grgić in Bilas 2012, 21). Definicija regionalizacije in regionalizma vključuje pojma tržna in institucionalna integracija. Povečan izvoz in uvoz v skupni proizvodnji med dvema državama je tržna integracija, imenovana tudi mehki regionalizem, se pravi *de facto* sporazum, katerega trgovinski nosilec je zasebni sektor. Institucionalna integracija vključuje formalni trgovinski preferenčni sporazum o liberalizaciji trgovine, s čimer naj bi prišlo do večjega gospodarskega in družbenega razvoja. Izpostavita, da je v vzhodni Azije tržna integracija pred institucionalno, kar je s teoretičnega gledišča tudi logično zaporedje. Oba tipa integracije sta medsebojno povezana in se dopolnjujeta. Formalni trgovinski sporazum je lahko sklenjen, če ga v realnosti podpira tudi trg, ki bi moral biti nosilec ekonomsko-integracijskih procesov. Le-ta pa brez formalnega dogovora lahko

kaže dosti nesigurnosti in netransparentnosti, na drugi strani pa samo formalni dogovor brez podpore trga ne zadošča (Grgić in Bilas 2012, 24–5).

Bistvo nekaterih regionalnih dogovorov po Hartovem mnenju (med njimi omenja tudi Forum azijsko-pacifiškega gospodarskega sodelovanja (*Asia-Pacific Economic Cooperation forum* – APEC) ni zmanjšanje carin in odstranitev necarinskih ovir, temveč obsega tehnično sodelovanje, gradnjo zaupanja in institucij, networking ter druge trgovinske in investicijske aktivnosti (Hart 1999, 45–8). DVR zagovarjajo regionalizem, ki prinaša decentralizacijo in demokratizacijo globalnih institucij in režimov, vendar nasprotujejo prevelikemu vplivu evropskega modela regionalizma (Acharya 2002, 30–1).

Zgoraj smo že nakazali, da se pojav regionalizma definira različno v različnem časovnem obdobju. Glede na to se uporablja delitev na val starega regionalizma, ki pomeni trgovinsko sodelovanje med državami s podobnimi gospodarskimi in kulturnimi značilnostmi na istem zemljepisnem območju, in novi regionalizem, ki medsebojno povezuje države istega geografskega območja in tiste, ki so oddaljene, pri čemer so gospodarski razvoj in nacionalne značilnosti držav različne, sodelovanje pa vodeno s strani globalnega trga in tehnologije (Barry in Keith 1999, 3). Grgić in Bilasova (2012, 21–3) časovno omejita pojav starega regionalizma, ki so ga zaznamovali plitvi trgovinski dogovori, ki so samo zmanjšali ali odpravili ovire v pretoku dobrin, do trideset let po 2. svetovni vojni. Novi regionalizem, ki se pojavi po urugvajski rundi leta 1993, pa pomeni globlje trgovinske dogovore, ki poudarijo večjo notranjo faktorsko mobilnost med državami, kar pomeni večjo odprtost trgov z dobrinami in storitvami, manj regulacijskih in fiskalnih ovir, manj pravnih ovir ter prilagoditev praks in politike. Na ta način lažje prihaja do tujih neposrednih investicij (TNI) in liberalizacije dela v regionalni integraciji. Za stabilnejšo makroekonomsko politiko integracije države prilagajajo monetarno in fiskalno politiko.¹ Teorija novega regionalizma (TNR) poudarja povezavo med trgovino, produktivnostjo in nepopolno konkurenco. Države, ki sklepajo dogovore, so že zmanjšale carinske ovire, zaradi česar imajo manjše

¹ Spremeni se devizni tečaj držav, vzpostavi se nova struktura v transportu in komunikacijah. Države gradijo monetarno unijo in vzpostavijo skupno valuto – ustvari se nova monetarna politika in politika deviznega tečaja. Prav tako pa se ustanovijo nove institucije za razvoj regionalne integracije.

administrativne in transakcijske stroške. Statični učinki ustvarjanja trgovine in enostavni trgovinski sporazumi niso zadostni za prevlado na trgu. TNR pozitivno gleda na sodelovanje DVR z razvitimi državami, saj izpostavi, da je sodelovanje sever – jug učinkovito za DVR, ki postanejo učinkoviti globalni ponudniki in dobijo verodostojnost političnih reform, kar bolj privlači investicije razvitih držav. Oba regionalizma ostajata povezana, saj novi regionalizem še vedno uporablja tudi trgovinsko teorijo starega regionalizma, ki sloni na trgovini z dobrinami in ceno, in ceno za samo analizo (Grgić in Bilas 2012, 21–3). Novi regionalizem se od starega razlikuje po bistveno večjemu številu formalnih regionalnih organizacij in je negacija starega regionalizma. Vzroke temu je moč najti v koncu hladne vojne in spremenjenem položaju ZDA do regionalnega sodelovanja. Do pospeševanja povečane gospodarske regionalizacije je prišlo zaradi pospeševanja izvoznih strategij, pa tudi zaradi padca westfalskega sistema in manjšega pomena teritorialnih mej (Breslin 2002, 16). To naj bi bil način, s pomočjo katerega se je novi regionalizem vpeljal na jug (Shaw in Bowles v Breslin 2002, 16). Novi regionalizem, ki se je pojavil leta 1980, je v DVR pripeljal tudi do spremenjenega odnosa do ekonomskega razvoja in političnega sistema. Teorija novega regionalizma vključuje regionalni prostor, regionalno družbo, regionalno skupnost in regionalno državo (Hettne in Söderbaum 2002, 33–5). Stari regionalizem zajema uvozno substitucijo, načrtovane realokacije produkcijskih faktorjev, vodilno vlogo vlad držav in trgovino, ki obsega predvsem industrijske proizvode. Novi val regionalizma ali novi regionalizem pa s sabo prinaša izvozno naravnost, realokacijo faktorjev na osnovi trga, večji pomen daje zasebnemu sektorju in menjavi z vsemi proizvodi, storitvami in TNI (Hosny 2013, 139).

Kot potrjujejo omenjeni avtorji, se oblike oziroma število regionalnih integracij povečuje, kar pomeni, da je obdobje, ki ga imenujemo novi regionalizem prispevalo k boljšim pogojem za rast in sodelovanje med državami v regijah in izven njih, saj so države fleksibilnejše, zaradi česar se soočajo z manj ovirami, ki bi omejevale regionalno integracijo. Več integriranja pa državam v razvoju ponuja možnost povečanja gospodarske rasti.

2.1.3 Opredelitev regije in regionalnih integracij

Živimo v svetu, ki ga definirajo regije in velesile teh regij, ki so v interakciji (Buzan, Waever in Katzenstein v Dent 2008, 6). Če hočemo razumeti pojav regionalizma in njegovo vpetost v mednarodni sistem, moramo proučiti najmočnejšo regijo (Dent 2008, 6).

Regije so oblikovane s strani gospodarskih in družbenih procesov regionalizacije in struktur regionalizma in so obenem družbeni konstrukt. Regija pomeni soodvisnost, ki najpogosteje kaže vzorce gospodarskih in političnih transakcij ter družbenih komunikacij (Katzenstein 2002, 104–5). Za prebujanje gospodarske rasti držav, ki je bila zelo prizadeta zaradi hladne vojne, so bile povezave med regijami nujne (Katzenstein 2002, 105).

Koncentracija proučevanja je usmerjena na gospodarski regionalizem, ki je dejansko tudi najštevilčnejša oblika regionalnega sodelovanja, kar je razvidno iz podatkov v Tabeli 2.1. Regionalizem in regionalizacija sta skozi zgodovino pomenila iskanja sožitja med državami oziroma regijami, kar bi posledično vodilo v napredek oziroma boljše gospodarsko prosperiteto. Včasih je regionalizem pomenil obrambo pred svetom, danes pa pomeni stopnjo razvoja, ki pelje do boljše svetovne konkurenčnosti in gospodarske rasti.

3 TEORIJA EKONOMSKE INTEGRACIJE

Regionalizem ali mednarodna ekonomska integracija je institucionalni skupek samostojnih nacionalnih ekonomij, ki so povezane v večji ekonomski blok ali skupnost. Zgodovina regionalizma se začne v drugi polovici dvajsetega stoletja, leta 1956, z ustanovitvijo Evropske gospodarske skupnosti (EGS), bistveni zagon pa doseže po letu 1980 z redifiniranjem obstoječih regionalnih dogovorov v Latinski Ameriki, Karibih, Afriki, JV Aziji in Avstraliji, kar je bila posledica spremenjenega globalnega konteksta in koristi, pridobljenih s strani regionalnega sodelovanja (Robson 1998, 1). V okviru klasične ekonomske teorije opredeli Schoeman (2002, 1) ekonomsko regionalno integracijo kot proces sodelovanja, ki se dogaja med sosednjimi državami in je skoraj neviden. Na vprašanje, kaj je ekonomska integracija, najdemo več odgovorov. Balassa (Hosny 2013, 133)

ekonomsko integracijo opredeli kot »odpravljanje diskriminacije znotraj določenega območja«, medtem ko jo Kahnert (Kahnert in dr. v Hosny 2013, 133) razume kot »proces postopne odstranitve diskriminacij, ki se zgodijo na državni meji«. Machlupa (Hosny 2013, 133) pa jo definira kot »proces združitve posameznih gospodarstev v večjo gospodarsko regijo«.

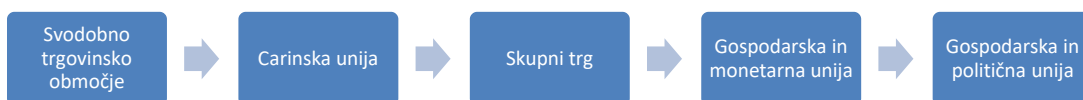
3.1 KLASIČNA TEORIJA EKONOMSKE INTEGRACIJE

Dent (2008, 9–11) izpostavi kot očeta integracijske teorije Vinerja, ki so mu sledili Meade, Gehrels, Lipsey, Balassa, Michaely in drugi. Razlage so se osredotočale na linearni razvoj ekonomskih integracij skozi običajne faze. V obdobju med leti 1950 in 1960 je proučevanje omejeno na evropski prostor, saj je bila Evropska unija (EU) primer dobre prakse v izgradnji institucij in oblikovanju politik, ker je bila vzor razvoja regionalnih integracij vsem drugim svetovnim regijam. Zaradi geografskih, družbenih, političnih in zgodovinskih razlik med regijami ter strukturnih sprememb po koncu hladne vojne pa linearni razvoj skozi pet faz ni več zadostoval, saj so se zmanjšale ekonomske ovire sodelovanja med svetovnimi regijami.

Teorija ekonomske integracije se ukvarja s preferenčnimi trgovinskimi dogovori (PTD), torej s statičnimi učinki trgovine. Med PTD lahko štejemo svobodno trgovinsko območje in carinsko unijo (CU). Viner v svoji opredelitvi tradicionalne teorije ekonomske integracije (teorija CU) in razloži učinke ustvarjanja in preusmerjanja trgovine. Države članice PTD-ja imajo možnost, da se pri določenem proizvodu preusmerijo od dražjega dobavitelja na cenovno ugodnejšega znotraj držav članic. V tem primeru govorimo o ustvarjanju trgovine v uniji. Preusmerjanje trgovine pa pomeni, da zamenjamo cenovno primernejšega dobavitelja države nečlanice z dražjim dobaviteljem države članice. Učinki tovrstne trgovine se odražajo tudi na večji blaginji držav članic, usmerjanje trgovine v uniji pa ima ravno nasprotno posledice. Zaključimo lahko, da pri teoriji CU prihaja do prednjačenja preusmerjanja trgovine, zato jo tudi Viner označi kot delno in nepopolno ter se zavzame za popolno nediskriminatorno ukinitvev trgovinskih ovir v svetovnem merilu (Hosny 2013, 134–5). Če povzamemo, se tradicionalna teorija ukvarja z učinki ekonomske integracije na blaginjo in z dejavniki, ki vplivajo na ekonomsko integracijo (Hosny 2013, 141).

3.2 OBLIKE, KI IZHAJAJO IZ KLASIČNE TEORIJE

Oblike mednarodne ekonomske integracije obsegajo carinsko unijo, območje proste trgovine, skupni trg, monetarno unijo ter ekonomsko in monetarno unijo (Robson 1998, 2). Razvoj skozi faze poteka tako, da se vsaka faza nadgradi s prejšnjo. Te so prikazane spodaj, pri čemer + pomeni velja za članice, – velja za nečlanice, pod znakom zvezdice pa so podani primeri (Dent 2008, 9–10, 17–22; Hosny 2013, 134).

Svobodno trgovinsko območje (število - 1997: 72, 2005: 153): trgovinska integracija

✚ Odpravijo se carine, kvote in ostale omejitve znotraj držav članic, za katere ne veljajo omejitve. Večina teh, 90 odstotkov, je bilateralne narave, le 10 odstotkov je regionalne narave. Nekatere temeljijo tudi na dogovoru regija – država: PTD ASEAN – Kitajska, PTD EFTA – Južna Koreja (Evropsko združenje za trgovino (European Free Trade Association – EFTA)).

— Vsaka članica obdrži lastno trgovinsko politiko do nečlanic.

➡ 8 svobodnih trgovinskih območij: Skupnost za južnoafriški razvoj (*South African Development Community – SADC*; Afrika), EFTA in Evropski gospodarski prostor (*European Economic Area – EEA*; Evropa), Svobodno trgovinsko območje britanske skupnosti neodvisnih držav (*Commonwealth of Independent States Free Trade Area – CISFTA*; osrednja Azija), NAFTA (Severna Amerika), Bližnji gospodarski odnosi (*Closer Economic Relations – CER*; med Avstralijo in Novo Zelandijo) in Trgovinski sporazum med državami pacifiškega otočja (*Pacific Islands Countries Trade Agreement – PICTA*; Oceanija), AFTA (Vzhodna Azija). Podsvobodna trgovinska območja: Gospodarska in monetarna skupnost osrednje Afrike (*Economic and Monetary Community of Central Africa – CEMAC*), Skupni trg za vzhodno in južno Afriko (*Common Market for Eastern and Southern Africa – COMESA*), Zahodnoafriška gospodarska in monetarna unija (*West African Economic and Monetary Union – UEMOA/WAEMU*; Afrika).

Carinska unija: faktorska integracija

✚ Skupna zunanja carina (SZC) za uvoz iz držav nečlanic, ki je osnova za skupno trgovinsko politiko.

— SZC za uvoz v unijo.

★ Trenutno delujoče: Južnoafriška carinska unija (*South African Custom Union – SACU*) in Vzhodnoafriška skupnost (*East African Community – EAC*; Afrika), Vzhodnoazijska gospodarska skupina (*East Asian Economic Caucus – EAEC*; osrednja Azija), Centralnoameriški skupni trg (*Central America Common Market – CACM*), Karibska skupnost (*Caribbean Community – CARICOM*), Andska skupnost narodov (*Andean Community of Nations – CAN*) in Mercosur (Latinska Amerika).

Skupni trg

✚ Dovoljeno je svobodno gibanje dobrin, storitev in produkcijskih faktorjev: dela (ljudi) in kapitala znotraj držav članic.

Gospodarska in monetarna unija: politična integracija

✚ Skupna valuta in skupne politike: fiskalna, socialna, industrijska itd.

Viden je večji medsebojni vpliv politik, saj se poenotijo nacionalne monetarne in fiskalne politike držav članic v enotno politiko unije.

★ EU – regionalni valutni dogovori: valutni sistem v Zahodni in Centralni Afriki, Vzhodnoazijska mreža dogovorov o bilateralni zamenjavi valute, delno spada sem tudi EAEC.

Gospodarska in politična unija

✚ Članice so združene v federacijo, ki postane združena država.

★ ZDA in Nemčija

3.3 NOVE TEORIJE EKONOMSKE INTEGRACIJE

Nove teorije ekonomske integracije so se razvile na temelju trditve, da statični učinki niso zadostno orodje analize gospodarskega povezovanja držav. Orodje za liberalizacijo trgovine so postali dinamični učinki, skozi katere se je meril učinek blaginje. Sheer (v Hosny 2013, 139) je poudaril, da svobodna trgovina v konkurenčnem okolju zagotavlja zadostno učinkovitost proizvodnje in potrošnje za vsako državo in svet kot celoto. Statična analiza ekonomske integracije, ki poudarja alokacijo virov, povečanje realnih dohodkov skozi učinke ustvarjanja in preusmerjanja trgovine in je orodje k svobodni trgovini, ni več zadostna. Hosny omenja Balasso, Cooperja in Massella kot začetnike vpeljave dinamičnih učinkov, to je sledečih sil, ki vodijo integracije. To so ekonomije obsega, pri čemer dosežemo maksimalen izkoristek proizvodnih faktorjev in inputov na enoto proizvoda, tehnološki transferji, spremembe trga in obsega konkurenčnosti, rast produktivnosti, večji pomen zasebnega sektorja in storitev, manjša tveganja in negotovost ter povečan obseg tokov TNI. Le-te rastejo hitreje kot trgovina in so bistveno vodilo integracij med državami, saj lahko pripeljejo do večje integracije zaradi povečanja obsega trgovine in spodbujajo proces regionalizacije, torej integracije skozi trg. Povezovanje obsega TNI in tehnološkega napredka prispeva h gospodarski rasti držav članic integracije, zato so za DVR lahko pomemben mehanizem modernizacije (Hosny 2013, 139–140).

Hosny (2013, 141–6) se posveti teoriji ekonomske integracije specifično za DVR z (a) vidika posledic na svetovno blaginjo in (b) dejavnikov vstopa v ekonomske integracije:

a) Svetovna blaginja in posebnosti DVR z vidika njihovih omejitev (omejitev proizvodnje):

- Zaposlovanje in učinki produktivnosti

Za DVR je osredotočanje samo na vzorce potrošnje in proizvodnje nezadostno. Pri razumevanju, kaj se zgodi z ekonomsko blaginjo, je potrebno upoštevati tudi nizko stopnjo produktivnosti in zaposlenosti. O učinku povečanja gospodarske blaginje lahko govorimo v primeru dviga stopnje zaposlenosti in premika na produktivnejše delo.

- Razvojna perspektiva

Ekonomska integracija naj bi se osredotočala na dolgoročni gospodarski razvoj in rast ter zajela neizkoriščene produkcijske vire. Za dejanski napredek je npr.

potrebno izboljšati področja zaposlenosti, šolstva, zdravstva, odpraviti revščino idr., ne pa zmanjšati carinske stopnje.

- Spremenjen vzorec trgovine z razvitimi državami
DVR večino kapitalnih dobrin uvozijo iz razvitih držav, vendar pa za medsebojno integracijo DVR potrebujejo več investicij. Če želijo to doseči, morajo DVR dolgoročno spremeniti medsebojni vzorec menjave, ki bo slonel na višji stopnji investicij, ne pa se odrezati od menjave s preostalim svetom.
- Dejavnik nepomembnosti (majhne države)
V primeru majhne države prinese vključenost v ekonomsko integracijo koristi, saj se poveča povpraševanje po njenem izvozu zaradi povečanega obsega trga, saj ima integracija večjo kupno moč.
- Učinki preusmeritve trgovine
Preusmeritev trgovine pozitivno vpliva na večji obseg trga in ekonomijo obsega, na uvozno substitucijo, ki pripomore k več TNI in gospodarski rasti, ter na večji obseg uvoza, ki je posledica nižjih carin. Negativna posledica preusmeritve menjave je zmanjšanje državnih prihodkov, saj se DVR še vedno opirajo na carinske dohodke.
- Zaščita industrijskega razvoja
Zaščita domače industrije znotraj integracije med DVR, ki je podobna uvozni substituciji, je pozitivna, saj pripelje do industrijskega razvoja.
- Teorija usposabljanja
Ta teorija predvideva, da se lahko države v razvoju odločijo za integracijo, ki se v prvi fazi industrializacije osredotoči samo na domači regionalni trg. S tem se lahko njihova konkurenčnost izboljša, saj je trgovanje med njimi prosto bremen, hkrati pa imajo visoko carino na uvozne izdelke in to dvojje ščiti domačo industrijo, ki je v povojih. Na ta način pridobijo tudi na času, ki ga lahko porabijo za razvoj kompetenc, pridobivanje potrebnega znanja za boljše poslovanje, itd. Tako opolnomočeni s potrebnimi veščinami lažje vstopijo na svetovne trge oz. se jim odprejo. Vendar ima tudi ta teorija pomanjkljivosti kot na primer (pre)majhnost regionalnih trgov za industrijski razvoj, pomanjkanje garancije, da se bodo te države dejansko odprle trgu ipd.

- Ekonomija obsega

V ekonomski integraciji lahko DVR dosežejo gospodarsko rast, saj so z vstopom pridobile večji potrošniški trg, izkoristijo lahko prednosti ekonomije obsega in razširijo interindustrijsko trgovanje. Pozitiven učinek bi dosegle, če bi presežek specializacije v primarne dobrine vložile v razvoj in v investicije v druge sektorje. V realnosti pa se načeloma za pospeševanje gospodarske rasti poslužujejo argumenta zaščite mlade industrije in uvozne substitucije.

- Globalna konkurenčnost

DVR se dandanes vključujejo v ekonomske integracije iz drugačnih razlogov kakor v preteklosti. DVR sprejemajo odločitve, ki so v skladu s smernicami organizacij, katerih članice so, da bi bile bolj vpete v mednarodno konkurenčnost na svetovih trgih. Vse več je trgovinske liberalizacije in manj se uporablja uvozna substitucija in teorija usposabljanja.

b) Na osnovi razširitve statičnih učinkov Vinerjeve teorije so nastali naslednji dejavniki in njihove omejitve, ki razkrivajo preference in vzroke vstopa v ekonomske integracije:

- Konkurenčnost in komplementarnost

Nastanek regionalne integracije je verjetnejši med državami, ki proizvajajo podobne proizvode in so torej v konkurenčnem odnosu. Večja ko je razlika med proizvodnimi stroški, bolj države težijo k integraciji. Specifično za DVR pa avtor poudari, da je celo bolje, da so v delnem komplementarnem odnosu. Poda primer na izvozu primarnih proizvodov DVR, ki gre predvsem v razvite države in s tem ne poveča intraregionalnega trgovanja med DVR. To utemelji tudi s tem, da ekonomska integracija med DVR ni sposobna doseči zadostnega nivoja specializacije, ker imajo DVR podobne razvojne vzorce proizvodnje in na tej osnovi niso sposobne povečati intraunjskega trgovanja. Zato sklepa, da je boljše sodelovanje med razvitimi in DVR, kakor DVR z DVR.

- Velikost integracije

DVR pridobijo več od vključitve v ekonomsko integracijo kot pa razvite države, saj je njihova rast hitrejša. Tradicionalna teorija poudarja, da večja kot je država, več pridobi od integracije. Hosny pa poudari, da so DVR pravzaprav velike države, še posebej če pogledamo število prebivalstva.

- Delež trgovine med državami članicami

Izkazalo se je, da je bila menjava med samimi DVR v primerjavi z menjavo DVR – razvite države, nižja, kar pomeni manjšo blaginjo, če se držimo predpostavke, da več intraunjske menjave poveča blaginjo. Če pride do sprememb na področju nizke stopnje gospodarskega razvoja, neprimerne transportne infrastrukture, do težav z menjalnim tečajem in uvozno politiko, standardiziranimi določili/specifikacijami in nezadostnim marketingom, potem DVR lahko pričakujejo in dosežejo večjo blaginjo znotraj ekonomske integracije med DVR.

- Regionalna menjava

Izboljšana infrastruktura in večji industrijski razvoj sta enako pomembna dejavnika ocene učinkovitosti ekonomske integracija kakor obseg intra- in interregionalnega trgovinskega sodelovanja med članicami. Slednje je dober pokazatelj, če se obenem spremeni tudi konkurenčnost držav na svetovnem trgu.

c) Ostali dejavniki, pomembni za DVR, ki so opredeljeni v tradicionalni teoriji ekonomske integracije, in so del točke b:

- Večina DVR ima skoraj vedno pred vstopom v ekonomsko integracijo visoko carinsko stopnjo, saj ta pomeni višji državni proračun, zato se pričakuje, da bo integracija med DVR prinesla tudi velike koristi.
- Med pomembnejšimi dejavniki je tudi izvoz kot del BDP-ja. V teoriji imajo države z nizkimi dohodki manjši delež izvoza v celotnem BDP-ju kot npr. države s srednjimi ali visokimi prihodki. Vendar pa se ta predpostavka pri DVR ne izkaže kot pravilna, saj se celo zgodi, da imajo DVR celo višji odstotek izvoza kot bogate države.
- Pomanjkanje transportne infrastrukture v in med DVR negativno vpliva na koristnost unije. Govorimo lahko o slabi ali neobstoječi transportni infrastrukturi, ki naj bi vseeno obstajala v DVR, vendar se pretežno uporablja za izvoz v razvite države. Države z nizkimi dohodki, med katere spadajo tudi DVR, pa načeloma skušajo povečevati intraindustrijsko sodelovanje, na kar negativno vplivajo slaba infrastruktura in visoki transportni stroški.
- Za večjo učinkovitost ekonomske integracije bi morale DVR uskladiti tako makroekonomsko politiko (npr. politiko menjalnega tečaja, fiskalno politiko, itd.)

kot tudi industrijsko, okoljsko, družbeno politiko in politiko povečanja ekonomske blaginje. Usklajenost vseh naštetih politik bi prispevala k večjemu trgovanju med DVR.

Opazili smo lahko, da na odločitev vstopa v ekonomsko integracijo vplivajo dejavniki, ki so bili spregledani v klasični teoriji ekonomske integracije. Težnja po višji gospodarski blaginji in gospodarski rasti se gradi na odločitvah, ki presegajo ustvarjanje in preusmerjanje trgovine. Ti dejavniki, ki so obširneje opisani zgoraj, nam pojasnijo in razjasnijo odločitve držav pri oblikovanju ekonomske integracije, ki so pogosto v ozadju spodbujene z dvigom gospodarske rasti v državi, ki vstopa v ekonomsko integracijo. To bomo predstavili na primeru dogajanja v jugovzhodni Aziji.

4 REGIONALNO SODELOVANJE NA OBMOČJU JUGOVZHODNE AZIJE

Globalizacija je prinesla regionalni dialog glede ekonomskega sodelovanja in dejstvo, da se posledično države vidijo kot partnerji, saj so vsaj v teoriji nekatere stvari politično sprejemljivejše (Higgott 2000, 342).

Zaradi želje po večji vpetosti azijskih držav v medsebojno regionalno sodelovanje raste v regiji pomen regionalne identitete. Namen definiranja in krepitev azijske identitete je predvsem v tem, da se bo povečal vpliv na države zunaj regije, posledično pa naj bi se spremenilo vedenje razvitih držav do azijskih držav. Vzroke najdemo v ameriški percepciji Azije in zavračanju zahodnega kulturnega in moralnega vrednostnega sistema, ne pa tudi tehnološkega in ekonomskega (Mahbubani v Higgott 2000, 343). Povezovanje azijskih držav na temelju večje identitete lahko posledično vpliva na okrepljeno sodelovanje tako znotraj regije kot samega ASEAN-a in pripelje do večje gospodarske rasti.

Regionalna integracija oz. regionalizacija na azijskem prostoru je spodbujena s strani intraregionalne trgovine in TNI predvsem zaradi globalizacije proizvodnih mrež, v katere so združeni mnogi posamezni deli z namenom dobave posameznih delov, materialov in procesov upravljanja, ki so potrebni za določen proizvod v več državah (Higgott 2000, 340).

4.1 ZGODOVINSKO OZADJE ASEAN-A

Na področju jugovzhodne Azije se je 8. avgusta 1967 s soglasjem o sodelovanju petih držav, to je Indonezije, Malezije, Filipinov, Tajske in Singapurja (--- 2016a), oblikovala medvladna organizacija ASEAN. Kasneje so se ASEAN-u pridružili še Brunej, Vietnam, Laos in Mjanmar. Časovno sosledje držav je torej sledeče (--- 2016e):

- Indonezija, Malezija, Filipini, Singapur in Tajska leta 1967,
- Brunej leta 1984, Vietnam leta 1995, Laos in Mjanmar leta 1997 in Kambodža leta 1999.

Ustanovitev je imela politični in varnostni motiv, in sicer zaščite proti komunizmu, s ciljem varnosti, ekonomske rasti ter družbenega in kulturnega razvoja regije/subregije (Bøås 2002, 50–1). Organizacija je nastala tudi v želji krepitve družbenih, kulturnih in tehničnih vezi, ob hkratnem doseganju stabilnosti regije na osnovi pravičnosti, zakonov in načel Združenih narodov (ZN). Deklaracija ASEAN, znana tudi kot Bangkoška deklaracija,² naj bi združila razdrobljena gospodarstva v enotno regionalno združenje, ki je močno in sposobno izničiti zunanje vplive drugih držav in regij, zmožno odpraviti intraregionalne konflikte in se odpreti sosednjim državam v regiji (--- 2016a). Gledano ožje, so si zadali cilj izboljšati področja proizvodnje hrane, turizma, medijev in liberalizirati trgovino s povečano intraregionalno menjavo (Singapore Government 2016). Poleg ciljev, ki so bili definirani v Deklaraciji ASEAN, pa so leta 1976 sprejeli še bistvena načela, zapisana v Sporazumu o prijateljstvu in sodelovanju (*The Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia - TAC*),³ ki se glasijo: »/.../ spoštovanje neodvisnosti, suverenosti, enakosti, teritorialne integritete in nacionalne identitete; pravico, da vsaka država upravlja s svojim obstojem brez zunanjega vmešavanja, subverzije ali prisile; nevmešavanje v notranje zadeve držav; mirno reševanje sporov; odpoved uporabe orožja za reševanje sporov; in učinkovito medsebojno sodelovanje.« (Sporazum o prijateljstvu in sodelovanju 1976, 2. čl.).

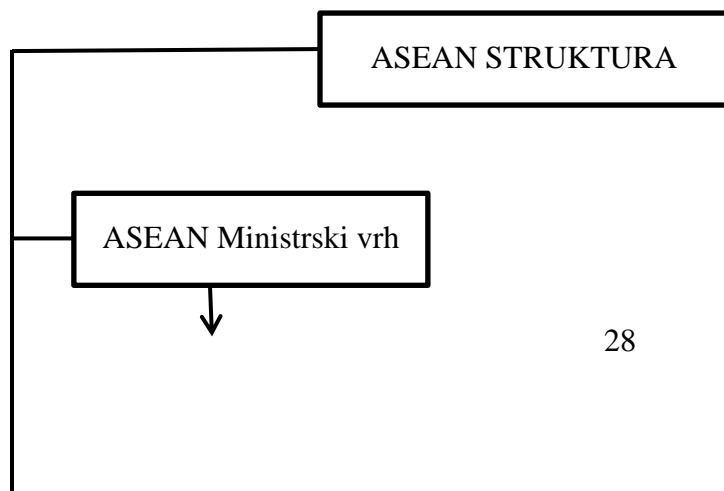
² Deklaracija ASEAN (Bangkoška deklaracija) – *Bangkok Declaration*, podpisana v Bangkoku 8. avgusta 1967.

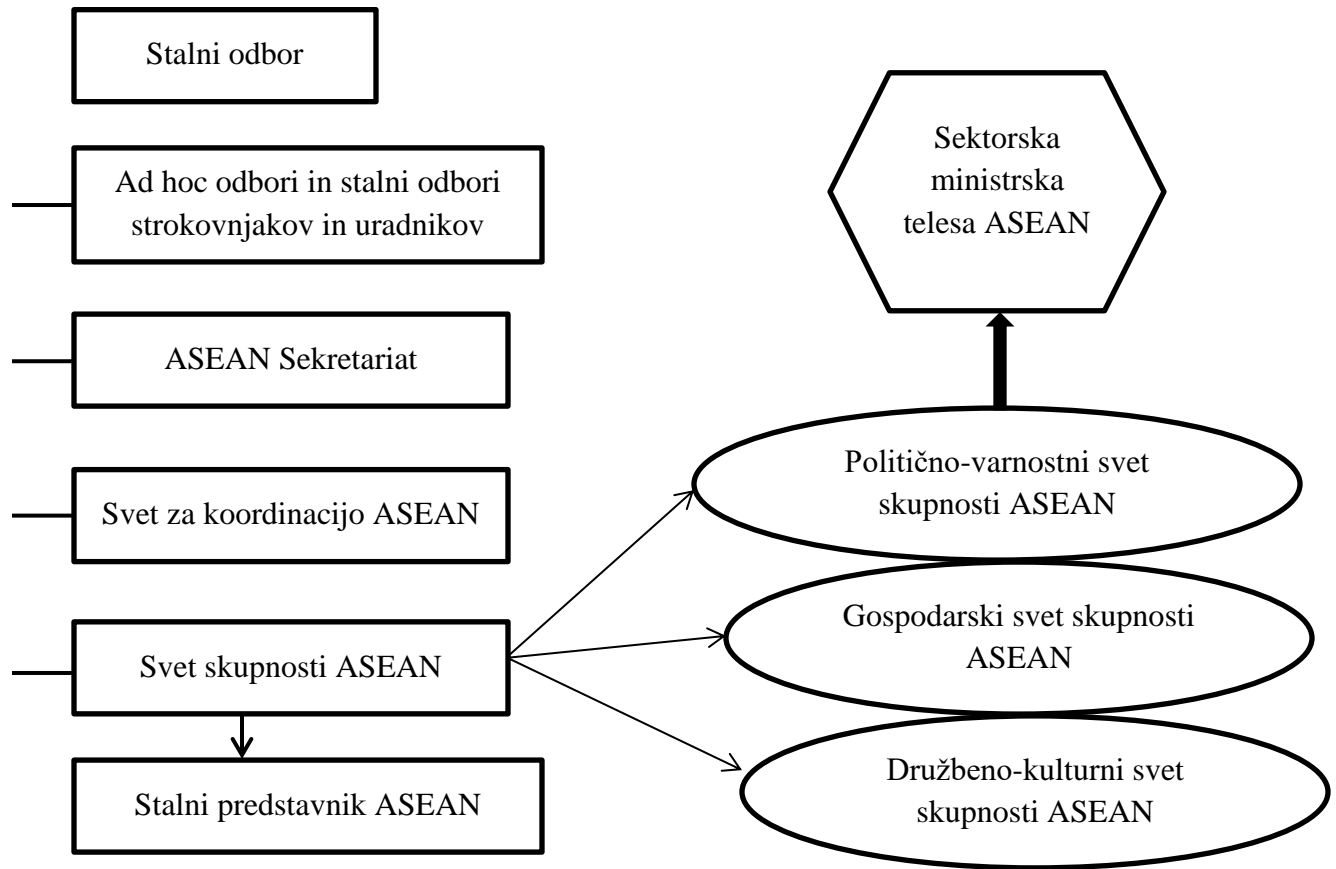
³ Sporazum o prijateljstvu in sodelovanju – *The Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia*, podpisan 24. februarja 1976 v Denpasarju, Bali.

Organizacijska struktura, ki je določena z Bangkoško deklaracijo, je sestavljena iz ASEAN ministrskega vrha (*ASEAN Ministerial Meeting*), kjer se na letni ravni sestanejo zunanji ministri držav. Sledi Stalni odbor (*Standing committee*), ki opravlja delo v vmesnem obdobju med zasedanji ministrov. Za posebne tematike pa so oblikovali Ad hoc odbore (*Ad-Hoc Committees*) in Stalne odbore (*Permanent Committees of specialists and officials on specific subjects*) ter Nacionalne sekretariate (*National Secretariats*) za urejanje birokracije in podpro vsem omenjenim telesom (Bangkoška deklaracija 1967). Dvakrat letno pa zaseda Svet za koordinacijo ASEAN (*The ASEAN Coordinating Council*) (--- 2016b). ASEAN je svoje prioritete razdelil na tri področja, in sicer na politično-varnostno, gospodarsko in družbeno-kulturno področje, ki jih obravnavajo v okviru Svetov skupnosti (*The ASEAN Community Councils*), kjer delujejo Sektorska ministrska telesa ASEAN (*ASEAN Sectoral Ministerial Bodies*) (--- 2016c). Poleg tega mora vsaka država članica imenovati ambasadorja, ki opravlja funkcijo Stalnega predstavnika ASEAN (*Permanent Representative*), ki je koordinator med vsemi telesi v ASEAN-u (--- 2016č). Delujejo pa seveda tudi Odbori v državah tretjega sveta in mednarodnih organizacijah ASEAN (*ASEAN Committees in Third Countries and International Organisations*) (--- 2016d).

Slika 4.1 prikazuje organizacijsko strukturo ASEAN-a.

Slika 4.1: Organizacijska struktura ASEAN-a

Vir: Bangkoška deklaracija (1967).

Področje je bilo dolgo pod oblastjo kolonialistov, tako da gre za relativno mlade države, ki so se povezale z namenom pospeševanja skupnega regionalnega odločanja. Skozi zgodovino so bile navajene odprtosti in vpetosti v mednarodno poslovanje, saj so kolonialisti na področju jugovzhodne Azije postavili infrastrukturo, trgovske mreže in TNI. V Bangkoški deklaraciji so se države v prvi točki zavezale k pospeševanju gospodarske rasti, ki je navedena kot prva zaveza držav (Bangkoška deklaracija 1967). Vendar pa je ta prioriteta prišla na vrsto šele na prvem vrhu ASEAN-a 1976. Vse do takrat pa je ASEAN veljal za orodje ohranjanja miru in reševanja sporov v regiji.

Gradnja regionalne gospodarske integracije (Dent 2008, 86–91)

- Regionalna gospodarska integracija se je gradila na ASEAN sporazumu o preferenčnih trgovinskih dogovorih (*Preferential Trade Agreement*).⁴
- Gradila se je tudi na ASEAN industrijskih projektih (*ASEAN Industrial Projects - AIP*).
- K temu naj bi pripomogla tudi ASEAN shema skupnih industrijskih podjetij (*ASEAN Industrial Joint Venture (AIJV) shemes*)⁵, ki pa so uspela realizirati samo do 10 % intra-ASEAN trgovine ter so tako videna relativno neuspešna.
- Na tretjem vrhu v Manili se je oblikoval petletni načrt za vključitev 90 % intra-ASEAN trgovine pod okriljem PTD.
- Leta 1992 so si zadali cilj ustanoviti AFTA-o.⁶
- Gospodarsko sodelovanje so zbližali tudi s Hanojsko deklaracijo (*Hanoi Declaration*)⁷ 2001, ki je odprla pot Inicijativi za ASEAN integracijo (*The Initiative for ASEAN Integration - IAI*).

Še naprej je prednjačila varnostna tematika, kar se je odražalo tudi (Dent 2008, 86–91):

- na vrhu TAC-a leta 1976,
- na drugem vrhu ASEAN partnerjev dialoga (*ASEAN dialogue partner framework*) leta 1977 (kasneje se iz tega razvije ARF, kjer ministri rešujejo vprašanje Kambodže zaradi vietnamske okupacije),
- v ASEAN pogodbi o območju brez jedrskega orožja v jugovzhodni Aziji (*Treaty on Southeast Asia Nuclear Weapon-Free Zone – SEANWFZ*).

Namen ustanovitve ASEAN-a je bil sprva zagotavljanje varnosti, vendar pa se je ta prioriteta zamenjala z gospodarsko, kar se izkaže leta 2015, ko države članice ASEAN-a ustanovijo Gospodarsko skupnost ASEAN (*ASEAN Economic Community – AEC*).

⁴ Preferenčni trgovinski sporazum – *Preferential Trade Agreement*, podpisan 24. februarja 1977 v Manili.

⁵ Dostopno prek: http://asean.org/?static_post=asean-industrial-cooperation-scheme.

⁶ ASEAN Svobodno trgovinsko območje – *ASEAN Free Trade Area*, ustanovljeno 28. januar 1992 v Singapurju.

⁷ Hanojska deklaracija – *Ha Noi Declaration On Narrowing Development Gap For Closer ASEAN Integration Hanoi*, podpisana 23. julij 2001 v Ha Noi, Vietnam.

4.2 REGIONALNO POVEZOVANJE MED DRŽAVAMI ČLANICAMI ASEAN-A

Če pogledamo kronološko zaporedje razvoja na gospodarskem področju (Bali Concord II,⁸ East Cube 2014; --- 2015a) vidimo postopno poglobljanje odnosov med državami članicami ASEAN-a:

- 1976 je podpisana ASEAN Deklaracija soglasja (*Declaration of ASEAN Concord*).⁹
- 1977 je podpisan ASEAN Sporazum o preferenčnih trgovinskih dogovorih (*Agreement on ASEAN Preferential Trading Arrangements*).
- 1992 je podpisan Okvirni sporazum za krepitev gospodarskega sodelovanja ASEAN (*Framework Agreement on Enhancing ASEAN Economic Cooperation*),¹⁰ ki se nanaša na trgovino, industrijo, rudnine in energijo, finance in bančništvo, prehrano, kmetijstvo in gozdarstvo, transport in komunikacije, ter sprejeta Shema skupne učinkovite preferenčne carine (*Common Effective Preferential Tariff – CEPT*)¹¹ za AFTA.
- 1993 stopi v veljavo AFTA.
- 1995 je podpisan ASEAN Okvirni sporazum o storitvah (*ASEAN Framework Agreement on Services – AFAS*).¹²
- 1997 je predstavljena ASEAN Vizija 2020 (*ASEAN Vision 2020*)¹³ kot predhodnica AEC z namenom pospeševanja regionalnega sodelovanja v enakosti in partnerstva.
- 1999 do 2004 - Hanojski akcijski načrt (*Hanoi Plan of Action*),¹⁴ s katerim je opredeljena trgovinska liberalizacija v okviru AFTA.
- 2000 – IAI.

⁸ ASEAN Deklaracija Bali Concord II – *Declaration of ASEAN CONCORD II (Bali Concord II)*, podpisana 7. oktobra 2003 na Baliju, Indonezija.

⁹ ASEAN Deklaracija soglasja – *Declaration of ASEAN Concord*, podpisana 24. februarja 1976 na Baliju, Indonezija.

¹⁰ Okvirni sporazum za krepitev gospodarskega sodelovanja ASEAN – *Framework Agreement on Enhancing ASEAN Economic Cooperation*, podpisan 28. januar 1992 v Singapurju.

¹¹ Shema skupne učinkovite preferenčne carine – *Common Effective Preferential Tariff*, podpisana 28. januarja 1992 v Singapurju.

¹² ASEAN Okvirni sporazum o storitvah – *ASEAN Framework Agreement on Services*, podpisan 15. decembra 1995 v Bangkoku.

¹³ ASEAN Vizija 2020 – *ASEAN Vision 2020*, podpisana 15. decembra 1997 v Kuala Lumpur-ju, Malezija.

¹⁴ Dostopno prek: http://asean.org/?static_post=hanoi-plan-of-action.

- 2003 je sprejeta deklaracija *Bali Concord II*,¹⁵ v kateri so zapisane usmeritve odstranitve carinskih in necarinskih ovir ter vpeljava enotnega trga in oblikovanje AEC.
- Januarja 2007 je bila podpisana Cebu deklaracija (*Cebu Declaration on the Acceleration of the Establishment of ASEAN Community*)¹⁶ kot element pospeševanja do AEC iz 2020 na 2015, novembra pa je bil podpisan *AEC Blueprint*.
- 2008 stopi v veljavo ASEAN Ustanovna listina¹⁷ (zaradi razširitve držav članic).
- 2010 stopi v veljavo ASEAN Dogovor o trgovini s proizvodi (*ASEAN Trade in Goods Agreement – ATIGA*).¹⁸
- 2012 je podpisan ASEAN Celoviti sporazum o investicijah (*ASEAN Comprehensive Investment Agreement – ACIA*).¹⁹
- Leta 2015 je formalno ustanovljena AEC.

Države so gospodarsko sodelovanje podprle že leta 1976 s predlogom AFTA, ki naj bi bil okvir za gospodarski razvoj po hladni vojni. Na vrhu 1986 so filipinski predstavniki že predlagali pospešitev liberalizacije in uvedbo skupne zunanje carine (kot del ustanovitve carinske unije kasneje), vendar predlog ni bil podprt s strani ostalih udeležencev. AFTA je postala osnova za razvoj, na kateri so gradile vse članice. Državam članicam ASEAN-a je AFTA predstavljala tako (I) orodje za zunanjo zaščito zaradi novega globalnega sporazuma pod GATT-om (Urugvajska runda z rokom do 1990), poleg tega pa so prišle do boljše pozicije in pridobile večji trg, ki bi ga drugače zasedle npr. Mehika z NAFTA ali pa evropske države v okviru EU. (II) Prav tako so se zaščitile pred vzhajajočo kitajsko gospodarsko močjo in so na ta način oblikovale večji liberaliziran trg za investicije in povečale moč izvoza. (III) V navezavi s tem so želele razširiti in utrditi lastno globalno konkurenčno pozicijo, saj bi si s skupnimi močmi pridobile bistveno večji trg in okrepile mednarodno pogajalsko pozicijo.

¹⁵ ASEAN Deklaracija Bali Concord II – *Declaration of ASEAN CONCORD II (Bali Concord II)*, podpisana 7. oktobra 2003 na Baliju, Indonezija.

¹⁶ Cebu deklaracija – *Cebu Declaration on the Acceleration of the Establishment of ASEAN Community*, podpisana 13. januarja 2007 na Filipinih.

¹⁷ ASEAN Ustanovna listina – *The ASEAN Charter*, podpisana 20. novembra 2007 v Singapurju.

¹⁸ ASEAN Dogovor o trgovini s proizvodi – *ASEAN Trade in Goods Agreement*, podpisan 26. februarja 2009 v Cha-am, Tajsko.

¹⁹ ASEAN Celoviti sporazum o investicijah – *ASEAN Comprehensive Investment Agreement*, podpisan 26. februarja 2009 v Cha-am, Tajsko.

(IV) S tem bi se odstranile tudi ovire na poti do cilja Skupnosti. Odstranjevanje ovir je lepo vidno na primeru CEPT-a, saj se do leta 2000 83 % proizvodov v okviru te sheme zniža stopnja carine iz 20 % na 0–5 %, ²⁰ zaradi česar so količinsko najbolj zastopani. Prav tako so se znižale CEPT carinske stopnje iz 12,8 % leta 1993 na 4,4 % v letu 2000.²¹ Mlajše države članice CLMV²² pa so dobile daljši prilagoditveni rok. Članice so se zavezale tudi odstranitvi količinskih omejitev in necarinskih ovir do leta 2010 (za Vietnam 2013, Laos in Mjanmar 2015 ter Kambodža 2017). Vse države so znižale tudi stopnjo carinske zaščite (npr. najvišjo stopnjo, 10,56 %, je leta 1998 imela Tajska, ki jo je do leta 2003 znižala na 4,64 %). Prav tako naj bi se do leta 2020 identične razmere vzpostavile na področju storitev (Dent 2008, 91–5).

Vidimo lahko, da se je integracija v ASEAN-u poglobila, saj so države ASEAN6 od 2010 do 2014 odstranile 99% carin na proizvode z nič odstotno carino, medtem ko so CLMV odstotek, ki je znašal v letu 2010 45,9 %, povečale v letu 2013 na 72,6 %. Splošna carinska stopnja za intra-ASEAN je od leta 2000, ko je bila 4,4 %, do leta 2013 znižala na 0,6 % (ASEAN6: od leta 2000 do 2013 iz 3,6 % na 0 %; CLMV pa v enakem obdobju iz 7,5 % na 1,4 %). Carinske ovire so se z leti postopoma odpravljale, intra-ASEAN trgovanje pa se je povečevalo. Če primerjamo obdobje med 1993 in 2003, statistike kažejo, da se je intra-ASEAN trgovina iz 82 bilijonov \$ povečala do leta 2013 na 609 bilijonov \$, kar je 10,5-odstotna letna rast. V dvajsetletnem obdobju med leti 1993 in 2013 statistike kažejo, da se je obseg intra-ASEAN trgovine bolj povečal kot extra-ASEAN ali skupno ASEAN trgovanje. Intra-ASEAN medsebojna menjava se je kot delež celotne ASEAN trgovine povečala za 5 %, iz 19,2 % leta 1993 na 24,2 % v letu 2013. Medtem ko se je za primerjavo v omenjenem obdobju trgovanje izven regije celo zmanjšalo za 5,0 %. Če se ozremo na intra-ASEAN trgovino še v deležu BDP-ja, lahko povzamemo, da se je ta povečal za več kot se je povečalo trgovanje z ostalim svetom ali odstotek celotne ASEAN menjave. Številke kažejo 7,9-odstotno povečanje med leti 1993 in 2013, pri extra-ASEAN trgovanju pa je povečanje 5,6-

²⁰ Govorimo o proizvodih, ki sodijo v skupino Seznam vključitev (*Inclusion list*). Ostale tri skupine v shemi pa so Začasni seznam izključitev (*Temporary exclusion list*), Splošni seznam izključitev (*General exclusion list*), in Občutljivi seznam (*Sensitive list*).

²¹ Podatki veljajo za skupino ASEAN-6: Brunej, Indonezija, Malezija, Filipini, Singapur, Tajska.

²² Kambodža, Laos, Mjanmar, Vietnam.

odstotno. Povprečna letna rast intra-ASEAN trgovine je 1,9-odstotna, celotna ASEAN trgovina pa 0,7-odstotna, kar pomeni, da je trgovina v regiji leta 2013 zavzemala 25 % BDP-ja, leta 1993 pa 17 % (--- 2014, 7–9).

Tabela 4.1: Interregijska menjava držav članic ASEAN-a

Leto	Inter-ASEAN menjava	Inter-ASEAN menjava (% BDP-ja)	Intra-ASEAN menjava kot delež celotne ASEAN menjave (v %)
1993	82 bilijonov \$	17,0	19,2
2013	609 bilijonov \$	25,0	24,2

Vir: Povzeto po --- (2014, 7–9).

Tabela 4.2: Zmanjšanje/ukinitvev carinskih stopenj

Ukinitev carinske stopnje za proizvode z 0-odstotno carino		
	2010	2014
ASEAN6		99 %
CLMV	45,9 %	72,5 %
Splošna carinska stopnja za intra-ASEAN menjavo		
	2000	2014
Splošno za ASEAN	4,4 %	0,6 %
ASEAN6	3,6 %	0 %
CLMV	7,5 %	1,4 %

Vir: Povzeto po --- (2014, 7–9).

Če pogledamo podatke v Tabeli 4.3, lahko opazimo, da se je pri vseh državah članicah, razen v primeru Mjanmara, od vstopa posamezne države v ASEAN pa do leta 2015, ko skupaj ustanovijo AEC, BDP *per capita* bistveno povečal. Prav tako se je povečalo število prebivalcev, kar pomeni, da so države pridobile tudi na velikosti oz. na večjem obsegu notranjega ASEAN trga. Države članice ASEAN-a so bistveno bolj izvozno naravnane in vpletene tako v regionalno kot v svetovno gospodarstvo, saj se je od leta 1989 (če ni naštet)

drugo leto pri posamezni državi; za Laos in Kambodžo ni podatkov) v primerjavi z letom 2014 celotni izvoz nominalno izjemno povečal.

Tabela 4.3: Pregled držav članic ASEAN-a

Država	BDP <i>per capita</i> v tekočih US \$ za pristopno leto in leto 2015		Število prebivalcev (pristopno leto in leto 2015) v milijonih		Celotni izvoz (leto 1989 in leto 2014) v milijonih US \$	
Indonezija	56,5 (1967)	3.346,5	105,907	243.299,0	22.028,0	176.036,0
Malezija	315,4 (1967)	9.766,2	10,111	27.115,0	25.048,0	234.135,0
Filipini	207,4 (1967)	2.899,4	32,826	101.404,0	20.542,0 (1996)	61.810,0
Singapur	625,7 (1967)	52.888,7	1,977	3.679,0	125.008,0 (1996)	409.769,0
Tajska	166,9 (1967)	5.816,4	33,778	75.183,0	20.058,0	227.573,0
Brunej	17.439,6 (1984)	36.607,9	0,216	65.155,0	2.301,0 (1992)	10.509,0
Vietnam	288,0 (1995)	2.111,1	71,996	103.678,0	14.483,0 (2000)	132.033,0 (2013)
Laos	344,7 (1997)	1.812,3	5,068	8.128,0	/	/
Mjanmar	1.421,5 (podatek za 2012, pristopno leto 1997)	1.203,5	45,895 (1997)	65.155,0	449,0 (1992)	7.625,0 (2010)
Kambodža	294,9 (1999)	1.158,7	11,928	13.837,0	/	9.248,0 (2013)

Vir: Povzeto po World Bank (2016a); --- (2016b).

Regija je doživela napredek na vseh področjih, kar se pozna pri dvigu BDP-ja *per capita* med leti 2007 in 2013 za 76 % (iz 1,3 trilijonov \$ na 2,57 trilijonov \$). Leta 2014 je zavzemala intra-ASEAN trgovina 24 % celotne intra-ASEAN trgovine po partnerju, kar je največji delež v zgodovini povezave. Če pogledamo še ostale trgovinske partnerje, sledi trgovanje s

Kitajsko (14 %), z EU (10 %), Japonsko (9%) in Ameriko (8 %). Prav tako so se povečali investicijski tokovi, ki so od leta 2007 do 2014 zrasli iz 5 % na 11 %. Pomemben podatek je tudi, da investicijski tokovi znotraj ASEAN-a kot delež investicijskih prilivov v ASEAN predstavljajo kar 18 % (21 % investira EU) (--- 2015a, 1–4).

Cilj ustanovitve AEC se je sodeč po uradnih dokumentih ASEAN-a uresničil. Temelji pa na štirih stebrih:

- Skupni enotni trg in proizvodnja, ki omogočata svoboden pretok proizvodov, storitev, investicij, kapitala in izobražene delovne sile, podajata večjo priložnost za trgovino in širitev poslovanja podjetij z manjšimi stroški ter povečanje domačih in tujih investicij.
- Visoka konkurenčnost celotne gospodarske regije zajema politiko konkurenčnosti, zaščito potrošnikov, intelektualne pravice, razvoj infrastrukture, davke in spletno poslovanje.
- Pravičen ekonomski razvoj v regiji omogoča razvoj malih in srednjih podjetij na regionalnem in globalnem nivoju in vpeljavo IAI.
- Popolna integracija regije v svetovno gospodarstvo je dosežena skozi oblikovanje zunanjih gospodarskih odnosov, definiranih s PTD-jem, in vpetostjo v mrežo ponudbe na svetovnem trgu (--- 2015a, 5).

Države članice ASEAN-a so si v okviru AEC zadale, da bodo do leta 2025 izoblikovale integrirano in povezano gospodarstvo in tako uresničile cilje ASEAN-a, to je doseči dinamično, konkurenčno in inovativno integracijo, povečati sodelovanje med sektorji, oblikovati fleksibilnejši, v ljudi usmerjen ASEAN, ter doseči globalno noto v ASEAN-u (--- 2015b). Iz sodelovanja med državami članicami ASEAN-a lahko razberemo, da je medsebojno regionalno sodelovanje bistveno vplivalo na dvig gospodarske rasti posameznih držav članic ASEAN-a.

V naslednjem poglavju pa se bomo posvetili še gospodarski analizi posameznih članic ASEAN-a in pomembnosti ASEAN-a za vsako članico posebej v določenem časovnem obdobju.

4.3 SODELOVANJE POSAMEZNIH DRŽAV ČLANIC ASEAN-A

Po pregledu tokov menjave leta 2013 lahko zaključimo, da je ASEAN kot izvozna destinacija zelo pomembna za skoraj vse države članice ASEAN-a, razen za Kambodžo in Vietnam (--- 2014, 14–15). Če pogledamo Prilogo A, v kateri so navedeni izvozni podatki po državah partnericah za leto 2008, lahko vidimo pomembno vlogo ASEAN-a, katerega izvozni delež je pri večini držav članic najvišji, razen v Filipinih, Kambodži in Vietnamu.

Podatki uvoza in izvoza ter BDP-ja *per capita* za leti 2004 in 2014 so predstavljeni v Prilogi A. Če jih analiziramo, vidimo, da se je vpetost v regionalno gospodarstvo povečala, saj se je izvoz vseh držav povečal (za Laos ni podatka, za Mjanmar so le-ti delni). Še pomembnejše pa je, da se je v vseh državah povečal tudi BPD *per capita*.

Pregled po posameznih državah (Priloga A.):

- Indonezija: ASEAN se je v petletnem obdobju kot izvozni partner povzpел z drugega mesta z 19,83 % na prvo mesto z 22,3 %.
- Za Kambodžo je ASEAN malce manj pomemben, saj je leta 2013 na tretjem mestu, 1993 pa na četrtem. Vendar pa je zanimivo, da se odstotkovno poveča za več kot polovico, in sicer iz 7,13 % na 14,2 %.
- Laos je država, za katero so podatki pomanjkljivi, vendar pa je tudi edina, ki kaže bistveno znižanje menjave z ASEAN-om, saj se v tem obdobju številke skoraj prepolvijo, torej iz 87,52 % na 47,6 %.
- Pri Bruneju lahko opazimo za več kot 10 % manjši delež izvoza na Japonsko, medtem ko se v tem času izvoz z ASEAN-om okrepi le za slabega pol odstotka.
- Malezijo je že vseskozi trgovala z ASEAN-om, saj je le-ta prva malezijska izvozna partnerica. Zanimivo pa je tudi, da se je v primerjavi z letom 2008 okreпил regijski izvoz v letu 2013. Sedaj spadata med pomembne malezijske izvozne partnerice tudi Japonska in Kitajska.

- Podatki za Filipine kažejo, da so bili leta 2008 popolnoma usmerjeni na svetovni trg in zelo malo prisotni v azijskem prostoru. Leta 2013 pa pride do rahlega zasuka, saj sta na prvem in drugem izvoznem mestu Japonska (21,2 %) in ASEAN (16,0 %).
- Izvozno zelo povezan z ASEAN-om je vseskozi tudi Singapur. V primerjavi z ostalimi trgovinskimi izvoznimi partnericami so odstotki za obe primerjalni leti (2008 in 2013) zelo visoki, vendar pa številke kažejo na znižanje deleža ASEAN-a po partnerju iz 42,04 na 31,4 %. Vendar pa so pričakovano izjemno visoki podatki izvoza, npr. za leto 2014 409.769 milijonov \$.
- Na Tajskem se delež ASEAN-a po partnerju poveča iz 22,57 % (2008) na 25,9 %. Leta 2013 postane država tudi bolj proazijsko naravnana, saj je Kitajska kot izvozna partnerica na drugem mestu.
- V Vietnamu se je izjemno povečal celotni izvoz, in sicer iz 26.485,0 na 132.033,0 milijonov \$, vendar pa se je odstotek izvoznega deleža ASEAN-a znižal iz 16,22 % na 13,0 %, saj je postala država bolj evropsko in ameriško izvozno naravnana, in tako ostaja ASEAN na tretjem mestu.

Prve tri države z največjim BDP *per capita* so Singapur (nad 82.763,02 \$), Brunej (71.184,81 \$) in Malezija (25.638,59 \$), sledijo Tajska, Indonezija ter Vietnam. Najnižji BDP *per capita* imajo Kambodža, Laos in Mjanmar. Trgovanje z ASEAN-om prednjači pri Laosu (ASEAN kot izvozna partnerica zavzema 50 % ali več), Mjanmaru, Singapurju, Maleziji, Bruneju in Tajski, saj imajo vse višji odstotek po ASEAN partnerju kot 20 %.

V skoraj vseh primerih ugotovimo, da se ASEAN pojavlja kot pomembna izvozna partnerica, kar je razvidno iz povečanega odstotka po partnerju, nominalnega povečanja celotnega izvoza kakor tudi BDP-ja *per capita*.

Lahko bi torej rekli, da so stkane niti na mikronivoju osnova ekonomske integracije, vendar pa ta ne more pripeljati do širše integracije, če tega ne podpira tudi politična oblast, ki bi institucionalizirala in kanalizirala tovrstno sodelovanje. Razvoj regionalne integracije tako na obeh ravneh pripelje do gospodarske rasti in blaginje. Sodelovanje v regiji nam kaže, da lahko potrdimo večjo gospodarsko rast držav članic ASEAN-a, ki je posledica njihove medsebojne integracije. Poglejmo pa še, kako je ASEAN povezan s preostalim svetom.

4.4 SODELOVANJE ASEAN-A IZVEN REGIJE

Tudi ASEAN-a ni izvzet iz procesa globalizacije. Če želimo predstaviti celotno zgodbo gospodarskega razvoja, se moramo ozreti tudi v svet. Integracija ponuja državam članicam ASEAN-a boljšo pogajalsko pozicijo pri trgovinskih sporazumih z drugimi pomembnimi svetovnimi partnericami, saj se na ta način krepi njihova konkurenčnost in gospodarska rast. Pogledali bomo sodelovanje ASEAN-a z Rusijo, Evropo, Indijo, ZDA in Kanado.

4.4.1 Sodelovanje z Rusijo

Medsebojno sodelovanje seže v leto 1991 in se navezuje na vse tri stebre Skupnosti ASEAN-a. Skozi pospeševanje odpiranja trga zasebnemu sektorju vidijo države članice ASEAN-a in Rusija skupno sodelovanje kot priložnost za povezovanje najprej na mikronivoju. Sodelovanje med Rusijo in ASEAN-om se udejanja skozi trgovinska, investicijska, znanstvena, tehnološka in kulturna področja, ki so leta 2005 vključena v Sporazum med ASEAN-om in Rusijo o gospodarskem in razvojnem sodelovanju (*The Agreement between the Governments of the Member Countries of ASEAN and the Government of the Russian Federation on Economic and Development Cooperation*).²³ Gospodarsko sodelovanje so pospešili s trgovino in z investicijami, z vpeljavo standardov in konformnosti, z zasebnim sektorjem malih in srednjih podjetij, s prehrabnim področjem, turizmom, z energetske in letalskim sektorjem ter obnovljivimi viri, kar je bila tema vrha v Vietnamu leta 2010. Gospodarsko povezovanje se krepi tudi s sprejetjem Zemljevida o trgovinskem in investicijskem sodelovanju med ASEAN-om in Rusijo (*the ASEAN-Russia Trade and Investment Cooperation Roadmap*)²⁴ leta 2012, ki zajema dialog politik, konzultacije visokih gospodarskih uradnikov, sektorski dialog uradnikov med obema stranema ter pospeševanje trgovine in investicij. Leta 2013 so dodelali »Zemljevid« z akcijskim načrtom (*Work*

²³ Sporazum med ASEAN-om in Rusijo o gospodarskem in razvojnem sodelovanju – *The Agreement between the Governments of the Member Countries of ASEAN and the Government of the Russian Federation on Economic and Development Cooperation*, podpisan 10. decembra 2005 v Maleziji.

²⁴ Zemljevid o trgovinskem in investicijskem sodelovanju med ASEAN-om in Rusijo – *the ASEAN-Russia Trade and Investment Cooperation Roadmap*, podpisan leta 2012 v Siem Reap-u, Kambodža.

Programme for the ASEAN-Russia Trade and Investment Roadmap), ki naj bi vključeval: liberalizacijo trgovine in investicij, poslovni dialog, energetiko in razvoj človeških virov, turizem, razvoj SME, inovacije ter modernizacije in intelektualno lastnino. Gospodarsko sodelovanje med državama se je po pričakovanjih najbolj razvilo na energetskega področju z razvojem alternativnih in obnovljivih virov energije, gradnjo infrastrukture, uporabo premoga, plina in olja ter mirno uporabo jedrske energije. Tovrstno sodelovanje so oblikovali skozi Delovni program energijskega sodelovanja med ASEAN-om in Rusijo med leti 2000 do 2015 (*the ASEAN-Russia Energy Cooperation Work Programme 2010 – 2015*) (--- 2016).

Na začetku je kazalo, da bo sodelovanje bolj politične narave, saj Rusija ni bila toliko ekonomsko vključena v samo regijo, kasneje pa se je gospodarsko sodelovanje okrepilo, kar kažejo tudi številke in dejstvo, da skoraj vse države članice ohranjajo Rusijo med glavnimi trgovinskimi partnericami. Trgovina med članicami in Rusijo se je od leta 2013 do leta 2014 iz 19,9 bilijonov \$ povečala na 22,5 bilijonov \$. Tako se pričakuje, da se bo sodelovanje še poglobilo, saj predstavlja področje Azije priložnost za Rusijo, da se integrira vanj in si povrne status velesile (ASEAN Centre 2016).

Tudi Martynova (2014, 398–406) poudari, da je azijski prostor za Rusijo velikega pomena, vendar pa je sodelovanje še dokaj šibko. ASEAN je za to državo ključnega pomena, saj odpira priložnost sodelovanja v širši azijsko-pacifiški regiji, kar se opazi v prisotnosti Rusije v različnih mehanizmih, kot so APEC, ASEAN, Vzhodnoazijski vrh (*East Asia Summit – EAS*), Šanghajska organizacija za sodelovanje itd. Zgodovinsko gledano je imela Rusija pred hladno vojno že dobre odnose z Vietnamom, Laosom in Kambodžo. Po padcu Jelcinovega obdobja so se ti odnosi poslabšali, zato jih je bilo potrebno graditi od začetka. Osnova pravnega sodelovanja od leta 1996 dalje so bili: Skupna deklaracija progresivnega in obširnega sodelovanja (*the Joint Declaration on Progressive and Comprehensive Partnership*),²⁵ Sporazum o gospodarskem in razvojnem sodelovanju (*the Agreement on Economic and Development Cooperation*)²⁶ in Obširni akcijski program za pospeševanje

²⁵ Skupna deklaracija progresivnega in obširnega sodelovanja – *The Joint Declaration on Progressive and Comprehensive Partnership*, podpisana 13. decembra 2005 v Kuala Lumpur-ju, Malezija.

²⁶ Sporazum o gospodarskem in razvojnem sodelovanju – *the Agreement on Economic and Development Cooperation*, podpisan 10. decembra 2005 v Kuala Lumpur-ju, Malezija.

sodelovanja 2005–2015 (*Comprehensive Program of Action to Promote Cooperation for 2005–2015*).²⁷ Sodelovanje je bilo intenzivnejše do leta 2000, kasneje, leta 2010, pa je velikega pomena vključitev Rusije v ASEM in EAS. Politična retorika ne sovпада s praktičnimi številkami sodelovanja, ki kažejo pomanjkanje instrumentov razvoja ruskih interesov na azijskem področju in sploh prepoznavanja lastnih interesov. Politično-diplomatsko sodelovanje se je začelo okoli leta 1990, vendar z velikim pomanjkanjem gospodarskega zaledja, čeprav se zadnjih nekaj let se kaže napredek tudi na tem področju. Leta 2010 je bil obseg celotne trgovine ovrednoten na 9,06 bilijonov \$ in leta 2011 na 13,97 bilijonov \$. Glavne trgovinske partnerice Rusije znotraj ASEAN-a pa so Indonezija, Malezija, Tajsko in Singapur. Na podlagi analize podatkov iz leta 2000 Martynova (2014) izpostavi kot ključne vzroke šibkega sodelovanja geografsko oddaljenost, pomanjkanje informacij, slabo infrastrukturo in nerazvitost pravne osnove sodelovanja, zastarele tehnologije, slabe pogoje za investicije, birokracijo in nejasnost regulativ, podkupovanje idr. Ruska vključitev v WTO bi lahko pripomogla k razvoju investicij med ASEAN-om in Rusijo, ki kažejo rahel napredek skozi Vietnamsko-rusko banko skupnega poslovanja iz leta 2009. Napredek v gospodarskem sodelovanju se kaže skozi projekte o vesolju, nano- in biotehnični infrastrukturi, varnosti hrane, izobrazbi, informacijski tehnologiji in tudi kmetijstvu. ASEAN je izrazil zanimanje za sodelovanje tudi na znanstveno-tehnološkem področju. Ideja o medsebojnem svobodnem trgovinskem območju stoji na mrtvi točki, saj Rusija raje ohranja bilateralno trgovanje z državami članicami. Zaradi manjše ruske prisotnosti v primerjavi z ZDA so leta 2013 organizirali Poslovni forum med Rusijo in ASEAN-om z namenom pospeševanja gospodarskega sodelovanja. Ker med obema stranema ni političnih nesporazumov, obstaja pa trgovinski potencial, in ker države ASEAN ne želijo biti vezane samo na ZDA in Kitajsko, je pričakovati, da se bo ob izkazanem interesu ASEAN-a gospodarsko sodelovanje poglobilo.

Bilateralni odnosi med posameznimi državami članicami ASEAN-a in Rusijo (Martynova 2014, 408–410)

- Vietnam

²⁷ Obširni akcijski program za pospeševanje sodelovanja 2005–2015 – *Comprehensive Program of Action to Promote Cooperation for 2005–2015*, podpisan 13. decembra 2005 v Kuala Lumpur-ju, Malezija.

Sodelovanje med Rusijo in Vietnamom poteka na vojaškem, vojaškoindustrijskem in energetskega področju – ustanovitev skupnega podjetja Vietsovpetro. V teku pa so tudi pogajanja o svobodnem trgovinskem območju.

- Indonezija

Rusija in Indonezija sodelujeta na bilateralno gospodarskem, tehničnem ter vojaško-tehničnem področju.

- Malezija

Je ena izmed večjih poslovnih partneric Rusije, ki izvažata kemične produkte, jeklo in nafto, Malezija pa palmovo olje, tropske proizvode in elektroniko.

- Tajski

Je ena ključnih ruskih partneric, vendar pa trenutno ni političnega sodelovanja.

Kambodža, Laos, Mjanmar, Brunej in Filipini so države, ki imajo malo bilateralnih odnosov z Rusijo, predvsem zaradi omejenosti ponudbe proizvodov. Čeprav se pričakuje povečano sodelovanje med omenjenimi državami in Rusijo, pa je predpogoj tudi politična podpora, ki je trenutno z ruske strani zelo šibka (Martynova 2014, 408–410).

Iz Priloge B je razvidno, da je bila trgovinska rast med leti 1993 in 2013 21,3-odstotna, zaradi česar lahko trdimo, da se ekonomski odnosi krepijo. Analiza izvoza posameznih držav članic pokaže, da izvoz leta 2013 ni presegal več kot 1,4 % celotnega izvoza pri posamezni državi, saj Brunej in Laos nista izvažala, odstotek izvoza pri ostalih državah pa je odstotek izvoza sledeč: Mjanmar, Filipini in Singapur 0,1 %, Malezija 0,3 %; Kambodža, Indonezija in Tajski 0,5 % ter Vietnam 1,4 %. Podatki izvoza kažejo na že prej ugotovljeno povezavo glede trgovinskih partneric (--- 2014).

4.4.2 Sodelovanje z ZDA in s Kanado

Med ZDA in ASEAN-om poteka že dolgoletno partnersko sodelovanje na gospodarskem, varnostnem, okoljskem in humanitarnem področju. Za Ameriko predstavlja ASEAN enega

največjih trgov, ki je ocenjen na 2,4 trilijone \$. Leta 2009 so ZDA podpisale TAC in si s tem zagotovile tudi mesto v EAS in posledično dostop do največjega enotnega trga prostega gibanja proizvodov, storitev in strokovnjakov v okviru AEC 2015 (East-West Center 2014, 4–18).

Tabela 4.4: Stanje trgovinskih odnosov med ASEAN-om in ZDA

Brunej	pogodbeni odnosi od leta 1850
Kambodža	ZDA večji trgovinski partner
Indonezija	
Laos	
Malezija	ZDA največji investitor
Singapur	sklenitev prvega sporazuma o PTD v Aziji
Mjanmar	novi trgovinski partner ZDA
Tajska	najstarejši trgovinski partner v ZDA od 1833 dalje
Filipini	
Vietnam	ponovna vzpostavitev trgovinskih odnosov po letu 1994

Vir: Povzeto po East-West Center (2014, 5).

Sodelovanje ZDA z ASEAN-om je pomembno, saj predstavlja ASEAN tretje največje gospodarstvo v Aziji in sedmo na svetu. Sodelovanje med ASEAN-om in ZDA zajema trajnostni razvoj, internetno varnost, izobraževanje, menedžment nesreč, človekove pravice, omejevanje nuklearne energije in varnost na morju. Pri gospodarskem sodelovanju je povezuje tudi Okvirni sporazum ZDA – ASEAN o trgovini in investicijah (*The US-ASEAN Trade and Investment Framework Agreement*)²⁸ iz leta 2006. Sklenjeni so bili tudi naslednji bilateralni sporazumi (East-West Center 2014, 4–18):

- Sporazum o svobodnem trgovinskem območju s Singapurjem (*The US-Singapore*

²⁸ Okvirni sporazum ZDA - ASEAN o trgovini in investicijah – *The US-ASEAN Trade and Investment Framework Agreement*, podpisan 25. avgusta 2006 v Kuala Lumpur-ju, Malezija.

- *Free Trade Agreement*)²⁹ (2007), ki je prvi tovrstni za ZDA,
- Pogajanja o trans-pacifiškem trgovinskem partnerstvu z Brunejem, Malezijo, Singapurjem in Vietnamom (*Trans-Pacific Partnership trade agreement negotiations*),³⁰
- Dve iniciativi: ASEAN – ZDA razširjena gospodarska obveza (*The US-ASEAN Expanded Economic Engagement*) in ASEAN povezanost za trgovino in investicije (*ASEAN Connectivity for Trade and Investment initiatives*),
- vključitev v regionalni instituciji, kot sta EAS in ARF,
- zavezniške pogodbe s Filipini in Tajsko in
- strateško partnerstvo s Singapurjem.

Ameriški interes za sodelovanje narašča, kar se vidi tudi v povečanem izvozu v države članice ASEAN-a, saj se je od leta 2001 do 2012 izvoz povečal za 76 %. Celoten obseg bilateralnega trgovanja se je od leta 2001 povečal za 71 %, saj je bil leta 2012 ASEAN-ov presežek v trgovinski bilanci proizvodov 48 bilijonov \$, presežek ZDA v trgovinski bilanci storitev pa 9 bilijonov \$. Povprečna letna rast je bila pet odstotna. ZDA izvažajo v ASEAN največ računalniške opreme in ostale elektronike, transportne opreme, kmetijskih proizvodov, mehanizacije in izdelkov kemične industrije. Glede na podatke je ASEAN v ZDA za Kitajsko in Japonsko tretja izvozna destinacija. Moč povezanosti se vidi tudi na področju investicij, saj je bila povprečna letna rast 9-odstotna, leta 2001 pa so ZDA namenile 71 bilijonov \$ investicijam v ASEAN, leta 2012 pa kar 190 bilijonov \$. To pomeni, da gre skoraj tretjina investicijskih sredstev ZDA v ASEAN, kar je več kot znašajo vsa investicijska sredstva, namenjena Kitajski, Indiji, Južni Koreji, Hong Kongu, Tajvanu in Novi Zelandiji. Na drugi strani pa tudi ASEAN nameni v ZDA bistveno več investicijskih tokov kakor pa skupaj na Kitajsko, v Hong Kong, Indijo, na Tajvan in Novo Zelandijo. V številkah to pomeni, da so ta sredstva leta 2001 znašala 1,8 bilijona \$ in leta 2012 27,5 bilijonov \$, kar je 1.440-odstotno povečanje in pomeni, da pride kar 6 odstotkov investicij v ZDA s strani

²⁹ Sporazum o svobodnem trgovinskem območju s Singapurjem – *The US-Singapore Free Trade Agreement*, podpisan 6. maja 2003 v Washingtonu, ZDA.

³⁰ Pogajanja o trans-pacifiškem trgovinskem partnerstvu z Brunejem, Malezijo, Singapurjem in Vietnamom – *Trans-Pacific Partnership trade agreement negotiations*. Dostopno prek: <https://ustr.gov/trade-agreements/free-trade-agreements/trans-pacific-partnership/tpp-full-text>.

ASEAN-a (East-West Center 2014, 4–18). ASEAN se z 79 bilijoni \$ vrednim izvozom proizvodov uvršča na četrto mesto trgovinskih partneric ZDA. V Beli hiši navajajo, da izvažajo največ mehanizacije, optične in medicinske opreme, olja in mineralnega goriva ter letalske industrije. Prav tako ima pomembno mesto storitveni sektor, saj je bilo leta 2014 za 23 bilijonov \$ izvoza. Za uspešnejše trgovinsko sodelovanje sta obe strani izdelali tudi načrt pospeševanja ekonomskega sodelovanja, ki zajema obdobje do leta 2020. Številke za leto 2014 kažejo, da je bilo trgovanja s proizvodi in storitvami za 254 bilijonov \$, investicij v Azijo pa za 226 bilijonov \$. Bistvena za sodelovanje na tem področju sta že omenjeni iniciativi ASEAN – ZDA razširjena gospodarska obveza in ASEAN povezanost za trgovino in investicije. ZDA so pomagale pri gradnji AEC s pomočjo, namenjeno pospeševanju trgovanja, boljšim pogojem za mala in srednja podjetja in varnosti internetnega poslovanja (The White House 2015).

Podatki, ki jih podaja ameriška vlada, povedo, da je izvoz od leta 2003 do leta 2013 narastel za 75 % in predstavlja 5 % celotnega ameriškega izvoza za leto 2013, kar pomeni, da je ASEAN četrta država partnerica izvoza za ZDA. Znotraj azijske organizacije je ameriški trg najbolj povezan s Singapurjem, Malezijo, Tajsko, z Indonezijo in s Filipini (2013). V storitvenem sektorju pa se je v istem obdobju izvoz povečal za 93 %. Na drugi strani se je ASEAN-ov izvoz v ZDA v istem desetletnem obdobju povečal za 55,1 %, kar predstavlja 5,6 % celotnega ameriškega izvoza in uvršča ASEAN na peto mesto ameriških uvoznic. Če pogledamo številke po državah, je najtesnejše sodelovanje z Malezijo, Tajsko, Vietnamom, Indonezijo in Singapurjem, saj se je uvoz storitev povečal za 180 % (Office of the United States Trade Representative 2016).

4.4.3 Sodelovanje z Evropo

ASEM predstavlja prostor komunikacije in koordinacije regionalne politike med Azijo in Evropo. Oblikovanje azijske regionalne identitete ni poskus kopiranja evropskega modela, temveč je dokaz regionalizacije in institucionaliziranega regionalnega političnega dialoga. Evropa predstavlja pomemben trg za azijske države, obenem pa je Vzhodna Azija največji evropski trgovinski partner. Leta 1994 je evropska zunanja trgovina z Azijo predstavljal 23

odstotkov, medtem ko z Ameriko le 17 odstotkov; med leti 1985 in 1992 pa se je potrojila. Posebnega pomena za sodelovanje je področje zasebni sektor, katerega rast bi bila ob večjem razvoju in globalizaciji lahko še večja. Vloga vlad za razvoj trgovine in finančnega sektorja leži v razvoju informacij in mrež. Razvoj obeh področij z navezovanjem na ZDA in WTO je strateškega multilateralnega pomena (Higgott 2000, 346–7). ASEM je sredstvo, ki naj bi omogočilo krepitev liberalizacije v multilateralnem procesu in odnosu z ZDA, vendar pa ima spremenjen odnos med ZDA in Vzhodno Azijo za posledico pogled na ZDA kot na nehegemon. (Higgott 2000, 347–8). ASEM (kot tudi APEC) predstavlja komunikacijsko vez Jugovzhodne Azije z zahodom ter osnovo, na kateri bi se razvil nov odnos Azija – Evropa, ki bi temeljil na odnosu med vlada, podjetji in raziskovalnimi skupnostmi. Medsebojna odvisnost in priložnost za sodelovanje narašča, posebno na gospodarskem področju, kjer odprtost trgov in nova tehnologija pomenita večji razvoj za obe strani. Z ustanovitvijo Sveta za evropsko-azijsko sodelovanje, Azijsko-evropske fundacije in evropskega predstavništva znotraj Sveta za varnostno sodelovanje na azijsko-pacifiškem področju predstavlja ASEM prostor prednosti učenja za obe strani. Pospeševanje interregionalnega razvoja ni samo v domeni ASEM-a, saj so tu ključne tudi sile zasebnega sektorja, vendar pa je lahko ASEM infrastrukturna podpora za zbiranje podatkov, pomoč pri ustanovitvi mrež in družbenega učenja. Prostor razvoja, ki ga ponuja, pa je v veliki meri odvisen od kitajske vloge in politike v organizaciji (politično-strateški razvoj in razumevanje mednarodne politike je tradicionalno realističen) (Higgott 2000, 349–350).

Formalna vzpostavitev odnosov se je začela leta 1977 in nato s podpisom Sporazuma o sodelovanju med ASEAN-om in Evropsko skupnostjo (*ASEAN-EEC Cooperation Agreement*)³¹ leta 1980. Načela medsebojnega sodelovanja so zapisana v Nürnberški deklaraciji o okrepljenem sodelovanju med EU in ASEAN-om (*The Nuremberg Declaration on an EU-ASEAN Enhanced Partnership*)³² iz leta 2007.

Medsebojni sporazumi, ki kažejo na krepitev odnosov (Vandewalle 2013, 13–5):

³¹ Sporazum o sodelovanju med ASEAN-om in Evropsko skupnostjo – *ASEAN-EEC Cooperation Agreement*, podpisan 7. marca 1980 v Kuala Lumpur-ju, Malezija.

³² Nürnberška deklaracija o okrepljenem sodelovanju med EU in ASEAN-om – *The Nuremberg Declaration on an EU-ASEAN Enhanced Partnership*, podpisana 15. marca 2007 v Nürnbergu.

- Pogajanja glede PTD-ja med EU in ASEAN-om, ki so se začela 2007, vendar pa je bil končni zaključek, da bodo EU sklenila bilateralne dogovore s posameznimi državami in o regionalnem PTD-ju nadaljevale pogajanja po ustanovitvi AEC-ja.
- Poslovni vrh ASEAN – EU je poslovna priložnost povezovanja javnega in zasebnega sektorja s poudarkom na infrastrukturi, prehrani, zdravstvu, avtomobilizmu in storitvah (vrhovi leta 2011, 2012 in 2013).
- EU – ASEAN letalski vrh leta 2014 v Singapurju, s katerim bi se zaključil dogovor o zračnem prometu.
- Program podpore regionalne integracije ASEAN, ki je bila evropska podpora ASEAN-u za implementacijo gospodarske politike s ciljem AEC .
- ASEAN – EU strateški dialog o povezljivosti 2014 (*The ASEAN-EU Policy Dialogue on Connectivity*), s katerim so ustanovili evropski mehanizem, ki bo vključeval Odbor ASEAN za koordinacijo povezljivosti (--- 2012).
- Celotni načrt o ASEAN povezljivosti (*Mater plan on ASEAN Connectivity*), s katerim daje EU finančno podporo za oblikovanje institucij in podporo za varnostne ter pomorskovarnostne iniciative.
- Akcijski načrt za tesnejše politično, varnostno, gospodarsko in družbeno-kulturno sodelovanje (*Plan of Action for closer cooperation on political, security, economic and socio-cultural issues (the Bandar Seri Begawan Plan of Action)*) iz leta 2012, ki je posvečen predvsem politični okrepitvi.
- EU sklepa bilateralne politične sporazume in sporazume sodelovanja s članicami ASEAN-a, ki je od leta 2014 v veljavi z Indonezijo; pogajanja pa tečejo še s Filipini (podpisan 2012, še ni ratificiran), Vietnamom (podpisan 2012, še ni ratificiran), Singapurjem (parafiran v 2013), Tajsko (podpisan 2013), Brunejem (pogajanja od leta 2009) in Malezijo (pogajanja od leta 2010).
- Pogajanja o stanju PTD-ja potekajo pod vodstvom Skupine za vizijo - z Malezijo potekajo pogajanja od leta 2010, s Singapurjem je dogovor podpisan v letu 2013, a brez ratifikacije, pogajanja s Tajsko so bila prekinjena, z Vietnamom pa potekajo dolgoročna pogajanja. Kambodža in Laos pa nista kazala interesa sodelovanja.

Azijsko-evropska kooperacija sicer nima skupnega zgodovinskega okvirja, ki bi družil obe organizaciji, vendar želita obe sodelovati na področju integracije. Sicer EU vedno vzamemo kot primer smernic regionalnega razvoja, vendar Vandalle pokaže glavno razliko med organizacijama. EU temelji na skupni suverenosti držav, ASEAN pa ohranja nacionalno suverenost in ostaja medvladna organizacija, ne pa supranacionalna. EU je ASEAN-u predstavljala ogrodje za učenje, vendar pa je danes ASEAN kot regionalna organizacija glede stopnje razvitosti takoj za EU. Izpostavi tudi, da je treba sodelovanje EU – ASEAN ovrednotiti glede na kitajski vpliv v regiji, indonezijski vpliv v sami organizaciji in indijski želji po večji vpetosti v azijski prostor. Leta 1972 je bila EGS prva regionalna organizacija, ki je vzpostavila stik z ASEAN-om in leta 1980 podpisala Sporazum ASEAN – EGS o sodelovanju, kasneje pa še zapisala že omenjeno Nurberško deklaracijo, kjer so opredelili sodelovanje na političnem, varnostnem, gospodarskem, družbeno-kulturnem, razvojnem, energetske in okoljevarstveno-klimatskem področju. V primeru EU obstaja politična volja sodelovanja, saj potekajo ministrska srečanja na visoki ravni vsaki dve leti. Če pogledamo na seznam medsebojnih sporazumov, naštetih zgoraj, lahko dodamo, da je za iskanje dialoga in skupnega sodelovanja razvidna volja na obeh straneh. Prav tako je pomembno politično sodelovanje, kar se kaže v podpisu TAC leta 2012 in udeležbi v ARF. Pomen Jugovzhodne Azije pa se kaže tudi v sprejetju EU – ZDA deklaracije leta 2012 na področju miru in varnosti, trajnostnega razvoja, trgovine in gospodarskih odnosov. EU podpira ASEAN v gradnji demokracije in vladavine zakona. ASEAN je tretja največja trgovinska partnerica EU in *vice versa*, kar je za celotno trgovino ASEAN-a 13 %. ASEAN izvažna na evropski trg mehanizacijo in transportno opremo, kmetijske proizvode in celotno tekstilno industrijo, medtem ko pride iz Evrope v Azijo kemična industrija, mehanizacija in oprema za transport (Vandewalle 2013, 1–17).

Kot je poudaril Vandewalle, se v regiji povečuje vpliv Kitajske, zato se je tudi zmanjšalo trgovanje z EU. Tako je delež EU v ASEAN trgovini leta 2000 znašal 13,5 % celotnega ASEAN trgovanja, vendar pa se je do leta 2013 rahlo znižal na 9,8 % (--- 2014, 11). Od leta 1993 pa vse do krize leta 2009 se je izvoz v EU konstantno povečeval, vendar pa številke tudi od takrat naprej spet naraščajo (--- 2015c). Glede na podatke iz leta 2012 lahko zaključimo, da je ASEAN na petem mestu držav izvoznic za EU, pri čemer le-ta najtesneje

sodeluje s Singapurjem, Malezijo, Tajsko, Indonezijo in Vietnamom (Khandekar 2013, 9). Če pogledamo povprečje med leti 2005 in 2015, je bil ASEAN večji izvoznik proizvodov v EU v primerjavi z evropskim izvozom v Azijo, tako da je imela EU konstantno negativno trgovinsko bilanco (Directorate-General for Trade 2016).

4.4.4 Sodelovanje z Indijo

Od leta 1990 dalje izkaže Indija več zunanjih gospodarskih, varnostnih in strateških povezav. Gospodarsko sodelovanje je za Indijo postajalo vse relevantnejše, kakor tudi njena vloga pri oblikovanju azijskega političnega in varnostnega prostora. Kot delni partnerji dialoga so od leta 1992 naprej sklenili sodelovanje v trgovini, investicijah, turizmu, znanosti in tehnologiji, od 1995 pa kot popolni partnerji dialoga. Leta 1996 pa postane Indija članica ARF. Prvi vrh ASEAN – Indija je ključnega pomena za obe strani, saj druga drugo priznata kot pomemben gospodarski element v azijskem prostoru, hkrati pa se borita tudi proti naraščajočemu kitajskemu vplivu. Povezave, ki naj bi okrepile vezi z ASEAN-om (--- 2015č):

- PTD med Indijo in Tajsko v 2003,
- vključenost v Sporazum o obširnem gospodarskem sodelovanju s Singapurjem,
- sodelovanje s posameznimi državami – Vietnam, Tajska, Mjanmar in Laos; Sodelovanje Mekong – Ganga (nanaša se na transportno sodelovanje med Indijo, Tajsko, Mjanmarom, Kambodžo in Vietnamom; glavni cilj je vzpostavitev ceste in železnice na relaciji Delfi - Hanoi) in BIMST-EC (gospodarsko sodelovanje Bangladeš, Indija, Mjanmar, Šrilanka, Tajska),
- dialog azijskega sodelovanja.
- PTD ASEAN – Indija, podpisan leta 2003 v okviru Okvirnega sporazuma, ASEAN – Indija o obsežnem gospodarskem sodelovanju, ki naj bi tesneje povezal gospodarsko, politično in strateško partnerstvo. S tem so postavili institucionaliziran okvir gospodarske integracije med obema stranema. Ustanovili so Odbor za trgovinska pogajanja (*Trade negotiating committee*) z namenom oblikovanja pravil o izvoru proizvoda in z znižanjem oz. ukinitvijo carin. Določili so ukinitev carin do leta 2006 in ukinitev carin na kmetijske proizvode za vse države do leta 2016 ter povečali carinske koncesije za CLMV države za 111 proizvodov (Sen 2004, 3297–99).

- Sodelovanje v EAS, ASEAN Zasedanje obrambnih ministrov +, Razširjen ASEAN pomorski forum (Ministry of External Affairs of India 2016).
- 2009 Sporazum ASEAN – Indija o trgovini z dobrinami (*ASEAN - India Trade in Goods*)³³ (v veljavi od 2010), ki odpira možnost enega največjih PTD-jev na svetu z BDP-jem 4,6 trilijonov \$. Trgovinska liberalizacija naj bi obsegala ukinitvev carin za 90 % vseh proizvodov, ki se menjujejo med omenjenima stranema.
- Za krepitev odnosov so pospešili Sporazume ASEAN – Indija o storitveni trgovini in investicijah (*the ASEAN - India Trade in Services and Investment Agreements*), ki so stopili v veljavo leta 2015.
- Zasebnega sektor se je spodbujal z obeh strani skozi Poslovni svet ASEAN – Indija (*ASEAN-India Business Council*), Poslovni vrh ASEAN – Indija (*ASEAN - India Business Summit*) in Poslovni sejem ASEAN – Indija (*ASEAN - India Business Fair and Conclave*) v letu 2011.
- Sodelovanje na letalskem področju v okviru Okvirnega sporazuma ASEAN – Indija o letalskem transportu (*the ASEAN - India Aviation Cooperation Framework*) (2008), ki pokriva zemeljski in pomorski promet, upravljanje z mejami, unije, imigracije, varnost in zasebna partnerstva.
- Izboljšanje transporta skozi Projekt trilateralne avtoceste Indija – Mjanmar – Tajsko.
- Spodbujanje področja turizma s podpisom Memoranduma o soglasju o okrepitvi turističnega sodelovanja leta 2012.
- Na področju kmetijstva in gozdarstva so leta 2012 sprejeli Srednjeročni akcijski načrt ASEAN – Indija sodelovanja v kmetijstvu (*the Medium Term Plan of Action for ASEAN - India Cooperation in Agriculture*) (2011–2015), s katerim posežejo na področje varne hrane, izmenjajo tehnologijo, sodelujejo v raziskavah, spodbujajo kmetijske in gozdarske sektorje industrije ter krepijo razvoj človeških virov.

Vpetost ASEAN-a je v primerjavi z Indijo mnogo večja, kar se vidi v večjem deležu indijskem trgovine v BDP-ju ASEAN-a, v večjem opiranju na zunanje vire kapitala, tehnologije, posojil in človeškega faktorja, medtem ko Indija povečuje svojo integracijo bolj

³³ Sporazum ASEAN – Indija o trgovini z dobrinami – *ASEAN-India Trade in Goods*, podpisan 13. avgusta 2009 v Bangkoku, Tajsko.

v smislu prostora za outsourcing računalništva in poslovnih procesov. Trgovinska statistika od začetka pa do 2002 razkriva, da se je indijski izvoz proizvodov v ASEAN v tem obdobju potrojil, in sicer iz 1 bilijon \$ na 3,4 bilijonov. Se pravi iz 5,7 % na 7,7 % indijskega celotnega svetovnega izvoza. Številke kažejo stalno tendenco naraščanja v izvozu, razen v kriznem letu 1997, vendar se je statistika kmalu spet popravila in dosega raven iz let pred krizo. Indija največ izvaža v Singapur, ki mu sledijo Malezija, Tajska, Indonezija in Filipini. Uvoz iz ASEAN-a pa se je potrojil, in sicer leta 2002 je predstavljalo to 8 % celotnega indijskega svetovnega uvoza. Posledično vidimo, da pravzaprav Indija več uvaža kakor izvaža v ASEAN, oziroma ASEAN več izvaža v Indijo, kar je pripomoglo k okrepitvi po krizi. Tudi na področju investiranja je bila v začetku do leta 2002 povezava slabša, saj je šlo bolj za občasno investiranje, po krizi pa je sploh prišlo do padca. Največji investitorji v Indijo sta Malezija in Singapur (Sen 2004, 3297–3304). Skupen interes povezovanja ostaja, predpostavlja pa se, da se bo z liberalizacijo Indije in njenim ciljem postati razvita država do 2020 skupno gospodarsko sodelovanje še okrepilo (Sen 2004, 3306–7). Če pogledamo obdobje med leti 2003 do 2014, lahko vidimo, da se je trgovinski delež med obema vztrajno povečeval, kar pomeni, da prihaja do tesnejših gospodarskih vezi. Leta 2003 je bil delež 1,51 %, 2014 pa že 2,68 %. Največji, 3,14 %, je bil leta 2011, a se je v zadnjih treh letih rahlo znižal (Asia Regional Integration Center 2016). Povprečna letna trgovinska rast 2011–12 je bila 22-odstotna, vendar pa do danes stagnira in se giblje na 76,53 bilijonih \$ v 2014–15. Sodelovanje v okviru ASEAN – Indija PTD se je zaključilo s Sporazumom ASEAN – Indija o storitveni trgovini in investicijah 2015 (Ministry of External Affairs of India 2016). Novejši podatki trgovinskega obsega kažejo 11,2-odstotno povečanje bilateralnega trgovanja na letni ravni v obdobju med 1993 in 2003 (1993: 2,9 bilijonov \$; 2003: 12,1 bilijona \$), kar sodi med nižji odstotek gospodarskega sodelovanja ASEAN-a s trgovinskimi partnericami (--- 2015č).

Ob pregledu povezav z Indijo, Evropo, ZDA in Kanado ter Rusijo lahko ugotovimo, da obstaja težnja krepitve sodelovanja z vsemi omenjenimi trgovinskimi partnericami, za katere lahko iz podane statistike sklepamo, da se bo gospodarsko sodelovanje v prihodnosti še potenciralo, saj obstaja interes z vseh strani. Za ASEAN tovrstna trgovinska sodelovanja pomenijo zmanjšan vpliv Kitajske, na drugi strani pa predstavlja ASEAN za vse (Indijo,

Evropo, Rusijo, ZDA in Kanado) ogromen trg, ki pelje do priložnosti, ki je ne želi izpustiti nobena prej omenjena trgovinska partnerica. Sodelovanja so se začela v osemdesetih letih 20. stoletja, najprej z Evropo, kasneje pa še z ostalimi. Indonezija, Malezija, Tajski, Singapur in Filipini so države članice ASEAN-a, ki so nekako skupne vsem trgovinskim partnericam, saj le-te največ bilateralno sodelujejo z omenjenimi državami članicami ASEAN-a. Povečan izvoz proizvodov in storitev ter investicij je jasno viden, tako da lahko boljšo gospodarsko rast ASEAN-a pripišemo tudi tem gospodarskim sodelovanjem.

5 SKLEPNE UGOTOVITVE

Glede na pomensko razlago besede sodelovanje vedno pričakujemo pozitiven razplet dogodkov za vse vpletene stranke. V diplomskem delu smo se ukvarjali z geografsko omejenim področjem jugovzhodne Azije in analizo tamkajšnje regionalne organizacije Zveze držav jugovzhodne Azije (ASEAN), za katero mnogi menijo, da je ena izmed najboljše delujočih regijskih organizacij v državah v razvoju.

Pojasnili smo teoretično ozadje, ki je relevantno za razvoj regionalnega sodelovanja, za katerega lahko zaključimo, da se konstantno odvija, začeni s povezovanjem zasebnega sektorja skozi trg in se nato nadgradi v meddržavno povezovanje. Za slednje pa mora biti predpogoj politični interes in volja. Gospodarski razvoj in napredek se lahko odvijeta, če je določena regija tudi družbeno, kulturno in predvsem politično povezana. Skladnost vseh omenjenih dejavnikov smo skušali raziskati skozi diplomsko delo, predvsem s poudarkom na gospodarski teži integracije.

Jugovzhodna Azija postaja s sodelovanjem skozi svobodno trgovinsko območje ter s koncem leta 2015 tudi skozi oblikovanje gospodarske skupnosti vse pomembnejša regija, zato si vse velesile prizadevajo in ohranjajo interes za sodelovanje. Bistveno je, da se pomembnosti medsebojnega povezovanja zavedajo tudi države članice ASEAN-a, kar so izrazile tudi skozi oblikovanje Gospodarske skupnosti ASEAN in si začrtale oblikovanje ogromnega svobodnega trgovinskega območja do leta 2020.

Pri proučevanju statističnih podatkov se je izkazalo, da je ASEAN izjemen primer podpore vpletenosti v regionalno in svetovno gospodarstvo, saj je v vseh državah članicah ASEAN-a vidno povečanje celotnega izvoza. Številke povečanja izvoza pri posameznih državah so izjemne. Vse države članice so tesno povezane z ASEAN-om, saj je le-ta pri skoraj čisto vseh relevantna trgovinska partnerica. Regionalna povezanost med državami se je poglobila, veliko carinskih ovir je odstranjenih in intra-ASEAN trgovina je v celotnem regionalnem trgovanju ASEAN-a pridobila večji pomen. V teoretičnem delu smo predpostavljali, da lahko pri DVR-ju, kljub temu da so to države z nizkimi dohodki in naj bi imele posledično nižjo izvozno naravnost in vpletenost v regionalno in svetovno gospodarstvo, pride do presenetljivo hitre rasti v primerjavi z razvitimi državami. Slednje lahko potrdimo na primeru ASEAN-a, saj podatki pokažejo povečanje izvoza BDP-ja *per capita* kljub povečanemu številu prebivalstva. Iz tega lahko sklepamo, da je vpetost v regionalno integracijo pozitivno vplivala na gospodarsko rast držav članic ASEAN-a. Obenem pa poudarimo, da danes države vidijo regionalizem ne kot odmik od svetovnega gospodarstva, temveč kot korak, kako si zagotoviti uspešnejše sodelovanje v svetovnem gospodarstvu.

Hipotezo, ki smo jo postavili v uvodu, lahko potrdimo. Torej je regionalno povezovanje držav članic ASEAN-a pripeljalo do gospodarske rasti posameznih držav članic. Strategija pridobivanja izkušenj v regionalnem prostoru se je izkazala za učinkovito in je primer dobre prakse tudi za ostale države. Še ne leto nazaj so države članice ustanovile Gospodarsko skupnost, s katero se še naprej utrjuje poglobljena gospodarska menjava (trgovinska in investicijska), izkazuje pa se tudi sodelovanje na političnem in družbeno-kulturnem področju. Uspešnost Skupnosti ASEAN pa bomo lahko proučevali čez nekaj let.

6 LITERATURA

1. Acharya, Amitav. 2002. Regionalism and the emerging world order. V *New Regionalism in the Global Political Economy*, ur. Shaun Breslin, Christopher W. Huges, Nicola Phillips and Ben Rosamond, 20–32. London and New York: Routledge: Taylor&Francis Group.
2. *ASEAN Celoviti sporazum o investicijah – ASEAN Comprehensive Investment Agreement*. 2009. Dostopno prek: http://www.asean.org/storage/images/2013/economic/aia/ACIA_Final_Text_26%20Feb%202009.pdf (10. julij 2016).
3. ASEAN Centre. 2016. *ASEAN Communities and Russia-ASEAN Cooperation*. Dostopno prek: <http://asean.mgimo.ru/en/projects/33-eng/news/2016/546-asean-communities-and-russia-asean-cooperation> (20. maj 2016).
4. *ASEAN Deklaracija Bali Concord II – Declaration OF ASEAN CONCORD II (Bali Concord II)*. 2003. Dostopno prek: http://asean.org/?static_post=declaration-of-asean-concord-ii-bali-concord-ii (22. maj 2016).
5. *ASEAN Deklaracija soglasja – Declaration of ASEAN Concord*. 1976. Dostopno prek: http://asean.org/?static_post=declaration-of-asean-concord-indonesia-24-february-1976 (10. julij 2016).
6. *ASEAN Dogovor o trgovini s proizvodi – ASEAN Trade in Goods Agreement*. 2009. Dostopno prek: <http://www.asean.org/storage/images/2013/economic/afta/atiga%20interactive%20rev4.pdf> (10. julij 2016).
7. *ASEAN Okvirni sporazum o storitvah – ASEAN Framework Agreement on Services*. 1995. Dostopno prek: http://asean.org/?static_post=asean-framework-agreement-on-services (10. julij 2016).
8. ASEAN Secretariat. 2008. *ASEAN Economic Community Blueprint*. Dostopno prek: <http://asean.org/wp-content/uploads/archive/5187-10.pdf> (10. julij 2016).
9. --- 2010. *ASEAN Community in Figures 2009*. Dostopno prek: <http://www.asean.org/wp-content/uploads/images/archive/documents/ACIF2009.pdf> (26. april 2016).
10. --- 2012. *Overview of ASEAN-EU Dialogue Relations*. Dostopno prek: http://asean.org/?static_post=overview-of-asean-eu-dialogue-relations (27. maj 2016).

11. --- 2014. *ASEAN Community in Figures, Special Edition 2014*. Dostopno prek: http://www.asean.org/wp-content/uploads/images/pdf/2014_upload/ACIF%20Special%20Edition%202014_web.pdf (26. april 2016).
12. --- 2015a. *A Blueprint for Growth ASEAN Economic Community 2015: Progress and Key Achievements*. Dostopno prek: <http://www.asean.org/storage/images/2015/November/aec-page/AEC-2015-Progress-and-Key-Achievements.pdf> (10. maj 2016).
13. --- 2015b. *ASEAN Economic Community*. Dostopno prek: <http://www.asean.org/wp-content/uploads/2012/05/56.-December-2015-Fact-Sheet-on-ASEAN-Economic-Community-AEC-1.pdf> (3. maj 2016).
14. --- 2015c. *ASEAN Statistical Yearbook 2014*. Dostopno prek: <http://www.asean.org/wp-content/uploads/images/2015/July/ASEAN-Yearbook/July%202015%20%20ASEAN%20Statistical%20Yearbook%202014.pdf> (18. maj 2016).
15. --- 2015č. *OVERVIEW ASEAN-INDIA DIALOGUE RELATIONS*. Dostopno prek: <http://asean.org/wp-content/uploads/images/2015/November/asean-india/Overview%20ASEAN-India%20Dialogue%20Relations%20-%20November%202015.pdf> (3. junij 2016).
16. --- 2016. *Overview of ASEAN-Russia Relations*. Dostopno prek: <http://www.asean.org/wp-content/uploads/2016/01/4Jan/Overview-ASEAN-Russia-January-2016-cl.pdf> (20. maj 2016).
17. *ASEAN Svobodno trgovinsko območje – ASEAN Free Trade Area*. 1992. Dostopno prek: http://www.asean.org/wp-content/uploads/images/2012/Economic/AFTA/Common_Effective_Preferential_Tariff/Framework%20Agreements%20on%20Enhancing%20ASEAN%20Economic%20Cooperation%20.pdf (10. julij 2016).
18. *ASEAN Ustanovna listina – The ASEAN Charter*. 2007. Dostopno prek: http://www.asean.org/wp-content/uploads/2012/05/11.-October-2015-The-ASEAN-Charter-18th-Reprint-Amended-updated-on-05_-April-2016-IJP.pdf (10. julij 2016).
19. *ASEAN Vizija 2020 – ASEAN Vision 2020*. 1997. Dostopno prek: http://asean.org/?static_post=asean-vision-2020 (10. julij 2016).

20. ASEAN. 2016a. *ASEAN History*. Dostopno prek: <http://asean.org/asean/about-asean/history/> (25. april 2016).
21. --- 2016b. *ASEAN Coordinating Council*. Dostopno prek: <http://asean.org/asean/asean-structure/asean-coordinating-council/> (15. april 2016).
22. --- 2016c. *ASEAN Community Councils*. Dostopno prek: <http://asean.org/asean/asean-structure/asean-community-councils/> (15. april 2016).
23. --- 2016č. *ASEAN Committee of Permanent Representatives*. Dostopno prek: <http://asean.org/asean/asean-structure/committee-of-permanent-representatives/> (15. april 2016).
24. --- 2016d. *ASEAN Committees Abroad*. Dostopno prek: <http://asean.org/asean/asean-structure/committees-abroad/> (15. april 2016).
25. --- 2016e. *ASEAN Overview*. Dostopno prek: <http://asean.org/asean/about-asean/overview/> (10. julij 2016).
26. --- 2016f. *ASEAN Industrial Joint Venture (AIJV) shemes*. Dostopno prek: http://asean.org/?static_post=asean-industrial-cooperation-scheme (10. julij 2016).
27. Asia Regional Integration Center. 2016. *Integration Indicators*. Dostopno prek: [https://aric.adb.org/integrationindicators/result?sort=country&filter=all&r_indicators\[0\]=TCEXPGRR_DOT&r_indicators\[1\]=TCINTSHR_DOT&r_indicators\[2\]=TCTRAGR_R_DOT&r_indicators\[3\]=TRTRADER_DOT&r_indicators\[4\]=TCTRASHR_DOT&r_indicators\[5\]=FCFDIISR_UNC&r_reporters\[0\]=258&r_partners\[0\]=59&r_years\[0\]=2003&r_years\[1\]=2004&r_years\[2\]=2005&r_years\[3\]=2006&r_years\[4\]=2007&r_years\[5\]=2008&r_years\[6\]=2009&r_years\[7\]=2010&r_years\[8\]=2011&r_years\[9\]=2012&r_years\[10\]=2013&r_years\[11\]=2014](https://aric.adb.org/integrationindicators/result?sort=country&filter=all&r_indicators[0]=TCEXPGRR_DOT&r_indicators[1]=TCINTSHR_DOT&r_indicators[2]=TCTRAGR_R_DOT&r_indicators[3]=TRTRADER_DOT&r_indicators[4]=TCTRASHR_DOT&r_indicators[5]=FCFDIISR_UNC&r_reporters[0]=258&r_partners[0]=59&r_years[0]=2003&r_years[1]=2004&r_years[2]=2005&r_years[3]=2006&r_years[4]=2007&r_years[5]=2008&r_years[6]=2009&r_years[7]=2010&r_years[8]=2011&r_years[9]=2012&r_years[10]=2013&r_years[11]=2014) (5. junij 2016).
28. Balassa, Bela. 1961. **The Theory of Economic Integration**. New York: Routledge. Dostopno prek: Google Schollar.
29. *Bangkoška deklaracija – Bangkok Declaration*. 1967. Dostopno prek: <http://asean.org/the-asean-declaration-bangkok-declaration-bangkok-8-august-1967/> (10. april 2016).
30. Barry, Donald in Ronald C. Keith. 1999. Introduction: Changing Perspectives on Regionalism and Multilateralism. V *Regionalism, Multilateralism and the Politics of the*

- Global Trade*, ur. Donald Barry in Ronald C. Keith, 3–22. Vancouver, Toronto: UBC Press.
31. Bøås, Morten. 2002. The trade-environment nexus and the potential of regional trade institutions. V *New Regionalism in the Global Political Economy*, ur. Shaun Breslin, Christopher W. Huges, Nicola Phillips and Ben Rosamond, 48–66. London and New York: Routledge: Taylor&Francis Group.
 32. Breslin, Shaun, Richard Higgott and Ben Rosamond. 2002. Regions in comparative perspicitve. V *New Regionalism in the Global Political Economy*, ur. Shaun Breslin, Christopher W. Huges, Nicola Phillips and Ben Rosamond, 1–19. London and New York: Routledge: Taylor&Francis Group.
 33. *Cebu deklaracija – Cebu Declaration on the Acceleration of the Establishment of ASEAN Community*. 2007. Dostopno prek: <http://asean.org/cebu-declaration-on-th-acceleration-of-the-establishment-of-an-asean-community-by-2015/> (22. maj 2016).
 34. Cooper, C. A. and B. F. Masselll. 1965. A new look at customs union theory. *The Economic Journal* 75 (300). Dostopno prek: http://www.jstor.org/stable/2229672?seq=1#fndtn-page_scan_tab_contents (8. julij 2016).
 35. Dent, Christopher M. 2008. *East Asian Regionalism*. London and New York: Routledge.
 36. East Cube. 2014. *ASEAN Timeline*. Dostopno prek: <http://www.slideshare.net/Eastvantage/asean-timeline> (10. maj 2016).
 37. East-West Center. 2014. *ASEAN matters for America*. Dostopno prek: https://www.usasean.org/system/files/downloads/asean_matters_for_america.pdf (27. maj 2016).
 38. European Commission - Directorate-General for Trade. 2016. *European Union, Trade in goods with ASEAN (Association Of South-East Asian Nations)*. Dostopno prek: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113471.pdf (4. maj 2016).
 39. *Free Trade Agreement*. 2003. Dostopno prek: https://ustr.gov/sites/default/files/uploads/agreements/fta/singapore/asset_upload_file708_4036.pdf (10. julij 2016).
 40. Grgić, Mato in Vlatka Bilas. 2012. *Teorija regionalnih ekonomskih integracija*. Zagreb: Sinergija.

41. *Hanojska deklaracija – Ha Noi Declaration On Narrowing Development Gap For Closer ASEAN Integration Hanoi*. 2001. Dostopno prek: <http://asean.org/ha-noi-declaration-on-narrowing-the-development-gap-2001/> (10. julij 2016).
42. *Hanojski akcijski načrt – Hanoi Plan of Action*. 1999. Dostopno prek: http://asean.org/?static_post=hanoi-plan-of-action (10. julij 2016).
43. Harris, Stuart. 2002. Asian multilateral institutions and their response to the Asian economic crisis. V *New Regionalism in the Global Political Economy*, ur. Shaun Breslin, Christopher W. Huges, Nicola Phillips and Ben Rosamond, 119–137. London and New York: Routledge Taylor&Francis Group.
44. Hart, Michael. 1999. A Matter of Synergy: The Role of Regional Agreements in the Multilateral Trading Order. V *Regionalism, Multilateralism and the Politics of the Global Trade*, ur. Donald Barry in Ronald C. Keith, 25–53. Vancouver, Toronto: UBC Press.
45. Hettne, Björn in Fredrik Söderbaum. 2002. Theorising the rise of regionness. V *New Regionalism in the Global Political Economy*, ur. Shaun Breslin, Christopher W. Huges, Nicola Phillips and Ben Rosamond, 33–48. London and New York: Routledge: Taylor&Francis Group.
46. Higgott, Richard. 2000. The Pacific and beyond: APEC, ASEM and Regional Economic Management. V *Economic Dynamism in the Asia-Pacific*, ur. Grahame Thompson, 335–355. London in New York: Routledge in association with The Open University.
47. Hosny, Amr Sadek. 2013. Theories of Economic Integration: A Survey of the Economic and Political Literature. *International Journal of Economy, Management and Social Sciences* 2(5). Dostopno prek: www.waprogramming.com (20. april 2016).
48. *Izjava drznih ukrepov – Statement of Bold Measures*. 1998. Dostopno prek: http://asean.org/?static_post=statement-on-bold-measures-6th-asean-summit-hanoi-16-december-1998 (10. julij 2016).
49. Katzenstein, J. Peter. 2002. Regionalism and Asia. V *New Regionalism in the Global Political Economy*, ur. Shaun Breslin, Christopher W. Huges, Nicola Phillips and Ben Rosamond, 104–118. London and New York: Routledge: Taylor&Francis Group.
50. Khandekar, Gauri. 2013. *Mapping EU – ASEAN relations*. Dostopno prek: http://fride.org/download/Mapping_EU_ASEAN_Relations.pdf (1. junij 2016).

51. Krugman, Paul R. and Maurice Obstfeld. 1988. *International Economics*. Glenview, Illinois, London, Boston: Scott, Foresman and Company.
52. Martynova, Elena S. 2014. Strengthening of Cooperation Between Russia and ASEAN: Rhetoric or Reality?. *Asian Politics & Policy* 6 (3). Dostopno prek: <https://www.hse.ru/pubs/share/direct/document/144106129> (9. junij 2016).
53. Ministry of External Affairs - Government of India. 2016. *ASEAN- India Relations*. Dostopno prek: <http://mea.gov.in/aseanindia/20-years.htm> (4. junij 2016).
54. *Nürnbergská deklaracija o okrepljenem sodelovanju med EU in ASEAN-om* – The Nuremberg Declaration on an EU-ASEAN Enhanced Partnership. 2007. Dostopno prek: https://eeas.europa.eu/asean/docs/2007_16_nuremberg_declar.pdf (10. julij 2016).
55. *Obširni akcijski program za pospeševanje sodelovanja 2005–2015 – Comprehensive Program of Action to Promote Cooperation for 2005–2015*. 2000. Dostopno prek: http://asean.org/?static_post=comprehensive-programme-of-action-to-promote-cooperation-between-the-association-of-southeast-asian-nations-and-the-russian-federation-2005-2015 (10. julij 2016).
56. Office of the United States Trade Representative. 2016. *U.S.- ASEAN-10 Trade and Investment Facts*. Dostopno prek: <https://ustr.gov/issue-areas/trade-organizations/association-southeast-asian-nations-asean/us-asean-10-trade-and> (7. maj 2016).
57. *Okvirni sporazum za krepitev gospodarskega sodelovanja ASEAN – Framework Agreement on Enhancing ASEAN Economic Cooperation*. 1992. Dostopno prek: http://www.asean.org/storage/images/2012/Economic/AFTA/Common_Effective_Preferential_Tariff/Framework%20Agreements%20on%20Enhancing%20ASEAN%20Economic%20Cooperation%20.pdf (10. julij 2016).
58. *Okvirni sporazum ZDA – ASEAN o trgovini in investicijah – The US-ASEAN Trade and Investment Framework Agreement*. 2006. Dostopno prek: https://ustr.gov/sites/default/files/uploads/agreements/tifa/asset_upload_file932_9760.pdf (10. julij 2016).
59. *Preferenčni trgovinski sporazum – Preferential Trade Agreement*. 1977. Dostopno prek: <http://agreement.asean.org/media/download/20140119163517.pdf> (10. julij 2016).
60. Robson, Peter. 1998. *The Economics of International Integration*. London and New York: Routledge.
61. Salvatore, Dominik. 2011. *International Economics*. Singapore: John Wiley & sons.

62. Schoeman, Maxi. 2002. *"From SADCC to SADC and beyond: The politics of economic integration"*. Congress of the International Economic History Organisation, Buenos Aires. Dostopno prek: http://www.alternative-regionalisms.org/wp-content/uploads/2009/07/schoemar_fromsadcctosadc.pdf (3. maj 2016).
63. Sen, Rahul, Mukul G. Asher in Ramkishen S. Rajan. 2004. ASEAN-India Economic Relations: Current Status and Future Prospects. *Economic and Political Weekly*, 17. julij. Dostopno prek: http://www.jstor.org/stable/4415291?seq=1#page_scan_tab_contents (13. maj 2016).
64. *Shema skupne efektivne preferenčne carine – Common Effective Preferential Tariff*. 1992. Dostopno prek: http://www.asean.org/storage/images/2012/Economic/AFTA/Common_Effective_Preferential_Tariff/Agreement%20on%20the%20Common%20Effective%20Preferential%20Tariff%20Scheme%20for%20the%20ASEAN%20Free%20Trade%20Area.pdf (10. julij 2016).
65. Singapore Government –National Libary Board Singapore. 2016. *Formation of ASEAN*. Dostopno prek: <http://eresources.nlb.gov.sg/history/events/65bc5474-afba-4fcc-afc1-345457fa41a9> (10. april 2016).
66. *Skupna deklaracija progresivnega in obširnega sodelovanja – The Joint Declaration on Progressive and Comprehensive Partnership*. 2005. Dostopno prek: http://asean.org/?static_post=joint-declaration-of-the-heads-of-stategovernment-of-the-member-countries-of-the-association-of-southeast-asian-nations-and-the-head-of-state-of-the-russian-federation-on-progressive-and-comprehensive (10. julij 2016).
67. *Sporazum ASEAN – Indija o trgovini z dobrinami – ASEAN-India Trade in Goods*. 2009. Dostopno prek: <http://commerce.gov.in/trade/asean-india%20trade%20in%20goods%20agreement.pdf> (10. julij 2016).
68. *Sporazum med ASEAN-om in Rusijo o gospodarskem in razvojnem sodelovanju – The Agreement between the Governments of the Member Countries of ASEAN and the Government of the Russian Federation on Economic and Development Cooperation*. 2005. Dostopno prek: http://www.mid.ru/en_GB/summit-russia-asean/-/asset_publisher/FX0KRdXqTkSJ/content/id/2142276 (10. julij 2016).
69. *Sporazum o gospodarskem in razvojnem sodelovanju – The Agreement on Economic and Development Cooperation*. 2005. Dostopno prek: http://asean.org/?static_post=

- agreement-between-the-governments-of-the-member-countries-of-the-association-of-southeast-asian-nations-and-the-government-of-the-russian-federation-on-economic-and-development-cooperation-kuala-lumpu (10. julij 2016).
70. *Sporazum o prijateljstvu in sodelovanju – Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia*. 1976. Dostopno prek: <http://asean.org/treaty-amity-cooperation-southeast-asia-indonesia-24-february-1976/> (10. april 2016).
71. *Sporazum o sodelovanju med ASEAN-om in Evropsko skupnostjo – ASEAN-EEC Cooperation Agreement*. 1980. Dostopno prek: http://asean.org/?static_post=external-relations-european-union-nuremberg-declaration-on-an-eu-asean-enhanced-partnership-nuremberg-germany-15-march-2007 (10. julij 2016).
72. The White House, Office of the Press Secretary. 2015. *Fact Sheet: U.S.-ASEAN Relations*. Dostopno prek: <https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2015/11/21/fact-sheet-us-asean-relations> (10. junij 2016).
73. Todaro, Michael P. and Stephen C. Smith. 2006. *Economic Development*. Harlem: Pearson.
74. Vandewalle, Laurence. 2014. EU – ASEAN: Challenges ahead. *Directorate-General for External Policies*. Dostopno prek: http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2014/536426/EXPO_IDA%282014%29536426_EN.pdf (1. junij 2016).
75. World Bank (World Integrated Trade Solution (WITS)). 2016a. *Trade statistics by Country / Region*. Dostopno prek: <http://wits.worldbank.org/countrystats.aspx?lang=en> (10. maj 2016).
76. --- 2016b. *World Bank Open Data – Indicator*. Dostopno prek: <http://data.worldbank.org/indicator> (10. julij 2016).
77. *Zemljevid o trgovinskem in investicijskem sodelovanju med ASEAN-om in Rusijo – The ASEAN-Russia Trade and Investment Cooperation Roadmap*. 2012. Dostopno prek: <http://www.mid.ru/documents/10180/2141703/ASEAN-Russia+Trade+and+Investment+Cooperation+Roadmap+%28endorsed+at+44th+AEM%29+final.pdf/fe28c33c-ced7-4504-90b6-23a9a9041932> (10. julij 2016).

PRILOGE

Priloga A: Ekonomski indikatorji za države članice ASEAN-a

Ekonomski indikatorji za Indonezijo

INDONEZIJA				
Indikatorji	2004		2014	
Celoten izvoz (v milijonih \$)	71.582		176.036	
Celoten uvoz (v milijonih \$)	46.525		178.179	
Izvozne in uvozne partnerice	IZVOZ (%)	UVOZ (%)	IZVOZ (%)	UVOZ (%)
	1. Japonska: 22,30 2. ZDA: 12,28 3. Singapur: 5,38 4. ROK: 6,75 5. Kitajska: 6,43	1. Singapur: 13,07 2. Japonska: 13,07 3. Kitajska: 8,82 4. ZDA: 6,95 5. Tajsko: 5,96	1. Japonska: 23,12 2. Kitajska: 10,00 3. Singapur: 9,52 4. ZDA: 9,41 5. Indija: 6,96	1. Kitajska: 17,19 2. Singapur: 14,14 3. Japonska: 9,55 4. ROK: 6,65 5. Malezija: 6,09
BDP <i>per capita</i> , PPP (v \$)	5.655,99		10.517,03	
Podatki držav partneric izvoza za 2008 in 2013 po partnericah v % (Vir: ASEAN Secretariat)	Izvoz 2008		Izvoz 2013	
	1. Japonska: 20,25 2. ASEAN: 19,83 3. Preostali svet: 14,03 4. EU - 25: 11,21 5. ZDA: 9,51 6. Kitajska: 8,49 7. ROK: 6,65 8. Avstralija: 3,0		1. ASEAN: 22,3 2. Japonska: 14,8 3. Kitajska: 12,4 4. EU - 28: 9,2 5. ZDA: 8,6 6. Indija: 7,1 7. ROK: 6,3 8. ANZ: 2,7	

Vir: povzeto po --- (2010, 22); --- (2014, 15); World Bank (2016a).

Ekonomski indikatorji za Kambodžo

KAMBODŽA				
Indikatorji	2004		2014	
Celoten izvoz (v milijonih \$)	2.798		9.248	
Celoten uvoz (v milijonih \$)	2.063		9.227	
Izvozne in uvozne partnerice	IZVOZ (%)	UVOZ (%)	IZVOZ (%)	UVOZ (%)
	1. ZDA: 46,88	1. Hong Kong: 19,88	1. ZDA: 25,52	1. Kitajska: 32,56
	2. Hong Kong: 22,01	2. Kitajska: 16,53	2. Hong Kong: 17,17	2. ZDA: 12,20
	3. Nemčija: 8,49	3. Preostala Azija: 11,76	3. Singapur: 8,58	3. Tajska: 11,87
	4. VB: 6,26	4. Tajska: 11,19	4. Velika Britanija: 7,77	4. Vietnam: 10,70
	5. Kanada: 3,38	5. Vietnam: 8,18	5. Nemčija: 6,65	5. Hong Kong: 7,25
BDP <i>per capita</i> , PPP (v \$)	1.518,09		3.053,05 (2013)	
Podatki držav partneric izvoza za 2008 in 2013 po partnericah v % (Vir: ASEAN Secretariat)	Izvoz 2008		Izvoz 2013	
	1. ZDA: 45,21		1. EU – 28: 26,9	
	2. Preostali svet: 21,79		2. ZDA: 22,6	
	3. EU – 25: 17,34		3. ASEAN: 14,2	
	4. ASEAN: 7,13		4. Japonska: 3,6	
	5. Kanada: 6,69		5. Kitajska: 3,0	
	Kitajska, Japonska, ROK, ANZ, Indija, Rusija: manj kot 1 %		6. ROK: 1,1	
			7. ANZ: 0,7	
			8. Indija: 0,1	

Vir: povzeto po --- (2010, 22); --- (2014, 15); World Bank (2016a).

Ekonomski indikatorji za Laos

LAOS				
Indikatorji	2004		2014	
Celoten izvoz (v milijonih \$)				
Celoten uvoz (v milijonih \$)				
Izvozne in uvozne partnerice	IZVOZ (%)	UVOZ (%)	IZVOZ (%)	UVOZ (%)
	1. /	1. /	1. Kitajska	1. /
	2. /	2. /	2. Tajska	2. /
	3. /	3. /	3. Japonska	3. /
	4. /	4. /	4. Nemčija	4. /
	5. /	5. /	5. VB	5. /
BDP <i>per capita</i> , PPP (v \$)	473 (podatek za 2005)		1.756	
Podatki držav partneric izvoza za 2008 in 2013 po partnericah v % (Vir: ASEAN Secretariat)	Izvoz 2008		Izvoz 2013	
	1. ASEAN: 87,52		1. ASEAN: 47,6	
	2. Avstralija: 6,19		2. ANZ: 27,8	
	3. Kitajska: 1,85		3. Kitajska: 14,0	
	4. EU – 25: 1,76		4. EU – 28: 8,8	
	5. Preostali svet 1,13		5. Japonska: 0,9	
	Japonska, ROK, Kanada, Indija, NZ,		6. ZDA: 0,3	
	Rusija: manj kot 1 %		7. ROK: 0,1	
			8. Indija: 0,0	

Vir: povzeto po --- (2010, 22); --- (2014, 15); UNCTAD (2016).

Ekonomski indikatorji za Brunej

BRUNEJ				
Indikatorji	2004		2014	
Celoten izvoz (v milijonih \$)	5.069		10.509	
Celoten uvoz (v milijonih \$)	1.427		3.599	
Izvozne in uvozne partnerice	IZVOZ (%)	UVOZ (%)	IZVOZ (%)	UVOZ (%)
	1. Japonska: 37,71	1. Malezija: 20,14	1. Japonska: 37,21	1. Malezija: 20,59
	2. ROK: 12,85	2. Singapur: 18,33	2. ROK: 10,96	2. Singapur: 20,45
	3. Avstralija: 11,72	3. ZDA: 11,73	3. Indija: 9,11	3. Kitajska: 9,94
	4. ZDA: 6,90	4. Japonska: 9,82	4. Avstralija: 7,57	4. ZDA: 9,02
	5. Tajska: 6,89	5. Kitajska: 6,19	5. Indonezija: 6,06	5. ROK: 8,69
BDP <i>per capita</i> , PPP (v \$)	66.146,07		71.184,81	
Podatki držav partneric izvoza za 2008 in 2013 po partnericah v % (Vir: ASEAN Secretariat)	Izvoz 2008		Izvoz 2013	
	1. Japonska: 51,23		1. Japonska: 39,8	
	2. ASEAN: 22,54		2. ASEAN: 23,1	
	3. Avstralija: 13,89		3. ROK: 16,3	
	4. ROK: 7,96		4. ANZ: 11,3	
	5. Indija: 3,29		5. Indija: 7,6	
	Kitajska, Kanada, NZ, Rusija, ZDA,		6. Kitajska: 1,4	
	preostali svet: manj kot 1 %		7. EU – 28: 0,1	
			8. ZDA: 0,1	

Vir: povzeto po --- (2010, 22); --- (2014, 15); World Bank (2016a).

Ekonomski indikatorji za Malezijo

MALEZIJA				
Indikatorji	2004		2014	
Celoten izvoz (v milijonih \$)	126.640		234.135	
Celoten uvoz (v milijonih \$)	105.157		208.823	
Izvozne in uvozne partnerice	IZVOZ (%)	UVOZ (%)	IZVOZ (%)	UVOZ (%)
	1. ZDA: 18,77	1. /	1. Singapur: 14,21	1. Kitajska: 16,91
	2. Singapur: 14,95	2. /	2. Kitajska: 12,05	2. Singapur: 12,55
	3. Japonska: 10,08	3. /	3. Japonska: 10,80	3. Japonska: 8,01
	4. Kitajska: 6,71	4. /	4. ZDA: 8,42	4. ZDA: 7,67
	5. Hong Kong: 5,97	5. /	5. Tajska: 5,26	5. Tajska: 5,81
BDP <i>per capita</i> , PPP (v \$)	15.410,53		25.638,59	
Podatki držav partneric izvoza za 2008 in 2013 po partnericah v % (Vir: ASEAN Secretariat)	Izvoz 2008		Izvoz 2013	
	1. ASEAN: 25,91		1. ASEAN: 28,1	
	2. Preostali svet: 16,74		2. Kitajska: 13,4	
	3. ZDA: 12,31		3. Japonska: 11,1	
	4. EU – 25: 11,41		4. EU – 28: 9,1	
	5. Japonska: 10,74		5. ZDA: 8,1	
	6. Kitajska: 9,47		6. ANZ: 4,6	
	7. Indija: 3,69		7. Indija: 3,6	
	8. Avstralija: 3,59		8. ROK: 3,6	
	9. ROK: 3,81			
	NZ, Rusija, Kanada: manj kot 1 %			

Vir: povzeto po --- (2010, 22); --- (2014, 15); World Bank (2016a).

Ekonomski indikatorji za Mjanmar

MJANMAR				
Indikatorji	2001		2010	
Celoten izvoz (v milijonih \$)	/		7.625	
Celoten uvoz (v milijonih \$)	2.896		4.164	
Izvozne in uvozne partnerice	IZVOZ (%)	UVOZ (%)	IZVOZ (%)	UVOZ (%)
	1. /	1. Singapur: 22,88	1. Tajska: 41,67	1. Kitajska: 27,10
	2. /	2. Japonska: 13,46	2. Hong Kong: 21,14	2. Singapur: 26,96
	3. /	3. ROK: 12,47	3. Indija: 12,56	3. Tajska: 11,37
	4./	4. Malezija: 12,00	4. Kitajska: 6,25	4. ROK: 6,06
	5. /	5. Kitajska: 10,74	5. Singapur: 3,62	5. Japonska: 5,25
BDP <i>per capita</i> , PPP (v \$)	239 (2005*)		1.244 (2014*)	
Podatki držav partneric izvoza za 2008 in 2013 po partnericah v % (Vir: ASEAN Secretariat)	Izvoz 2008		Izvoz 2013	
	1. ASEAN: 58,20		1. ASEAN: 49,2	
	2. Preostali svet: 16,61		2. Kitajska: 26,7	
	3. Indija: 11,15		3. Indija: 7,1	
	4. Kitajska: 7,54		4. Japonska: 6,8	
	5. Japonska: 2,76		5. ROK: 2,9	
	6. EU – 2: 1,66		6. EU – 28: 1,8	
	7. ROK: 1,19		7. ZDA: 0,1	
	Avstralija, Kanada, NZ, Rusija, ZDA: manj kot 1 %		8. ANZ: 0,1	

Vir: povzeto po --- (2010, 22); --- (2014, 15); World Bank (2016a).

Ekonomski indikatorji za Filippine

FILIPINI				
Indikatorji	2004		2014	
Celoten izvoz (v milijonih \$)	39.681		61.810	
Celoten uvoz (v milijonih \$)	46.102		67.719	
Izvozne in uvozne partnerice	IZVOZ (%)	UVOZ (%)	IZVOZ (%)	UVOZ (%)
	1. Japonska: 20,12	1. ZDA: 18,54	1. Japonska: 22,52	1. Kitajska: 15,19
	2. ZDA: 18,16	2. Japonska: 17,46	2. ZDA: 14,13	2. ZDA: 8,86
	3. Nizozemska: 9,03	3. Singapur: 7,71	3. Kitajska: 13,00	3. Japonska: 8,18
	4. Hong Kong: 7,93	4. preostala Azija: 7,21	4. Hong Kong: 9,05	4. ROK: 7,73
	5. Kitajska: 6,69	5. ROK: 6,19	5. Singapur: 7,21	5. Singapur: 6,95
BDP <i>per capita</i> , PPP (v \$)	4.012,58		6.968,97	
Podatki držav partneric izvoza za 2008 in 2013 po partnericah v % (Vir: ASEAN Secretariat)	Izvoz 2008		Izvoz 2013	
	1. Preostali svet: 17,52		1. Japonska: 21,2	
	2. EU – 28: 17,28		2. ASEAN: 16,0	
	3. ZDA: 16,63		3. ZDA: 14,5	
	4. Japonska: 15,67		4. Kitajska: 12,2	
	5. ASEAN: 14,44		5. EU – 28: 11,4	
	6. Kitajska: 11,15		6. ROK: 5,5	
	7. ROK: 5,14		7. ANZ: 1,6	
	Avstralija, Kanada, Indija, NZ, Rusija: manj kot 1 %		8. Indija: 0,5	

Vir: povzeto po --- (2010, 22); --- (2014, 15); World Bank (2016a).

Ekonomski indikatorji za Singapur

SINGAPUR				
Indikatorji	2004		2014	
Celoten izvoz (v milijonih \$)	198.633		409.769	
Celoten uvoz (v milijonih \$)	173.581		366.247	
Izvozne in uvozne partnerice	IZVOZ (%)	UVOZ (%)	IZVOZ (%)	UVOZ (%)
	1. Malezija: 13,73	1. Malezija: 14,39	1. Kitajska: 12,57	1. Kitajska: 12,13
	2. ZDA: 11,73	2. ZDA: 11,93	2. Malezija: 11,96	2. Malezija: 10,66
	3. Indonezija: 9,58	3. Japonska: 11,00	3. Hong Kong: 11,01	3. ZDA: 10,35
	4. Hong Kong: 8,88	4. Kitajska: 9,33	4. Indonezija: 9,36	4. Preostala Azija: 8,19
	5. Kitajska: 7,74	5. Preostala Azija: 5,72	5. ZDA: 5,92	5. ROK: 5,90
BDP <i>per capita</i> , PPP (v \$)	50.876,19		82.763,02	
Podatki držav partneric izvoza za 2008 in 2013 po partnericah v % (Vir: ASEAN Secretariat)	Izvoz 2008		Izvoz 2013	
	1. ASEAN: 42,04		1. ASEAN: 31,4	
	2. EU – 25: 13,35		2. Kitajska: 11,8	
	3. Kitajska: 12,05		3. EU – 28: 7,6	
	4. ZDA: 9,19		4. ZDA: 5,7	
	5. Japonska: 6,46		5. Japonska: 4,3	
	6. Avstralija: 5,37		6. ANZ: 4,3	
	7. ROK: 4,76		7. ROK: 4,1	
	8. Indija: 4,63		8. Indija: 2,7	
	Kanada, NZ, Rusija: manj kot 1 %			

Vir: povzeto po --- (2010, 22); --- (2014, 15); World Bank (2016a).

Ekonomski indikatorji za Tajsko

TAJSKA				
Indikatorji	2004		2014	
Celoten izvoz (v milijonih \$)	96.248		227.573	
Celoten uvoz (v milijonih \$)	94.403		227.932	
Izvozne in uvozne partnerice	IZVOZ (%) 1. ZDA: 16,11 2. Japonska: 13,98 3. Kitajska: 7,37 4. Singapur: 7,28 5. Malezija: 5,50	UVOZ (%) 1. Japonska: 23,71 2. Kitajska: 8,67 3. ZDA: 7,70 4. Malezija: 5,88 5. Singapur: 4,40	IZVOZ (%) 1. ZDA: 18,08 2. Japonska: 10,26 3. Kitajska: 9,98 4. ROK: 5,06 5. Malezija: 3,78	UVOZ (%) 1. Kitajska: 27,94 2. ROK: 15,66 3. Japonska: 8,75 4. Preostala Azija: 7,12 5. Tajska: 4,76
BDP <i>per capita</i> , PPP (v \$)	9.546,00		15.735,07	
Podatki držav partneric izvoza za 2008 in 2013 po partnericah v % (Vir: ASEAN Secretariat)	Izvoz 2008 1. ASEAN: 22,57 2. Preostali svet: 21,88 3. EU – 25: 13,16 4. ZDA: 11,40 5. Japonska: 11,29 6. Kitajska: 9,11 7. Avstralija: 4,49 8. ROK: 2,06 9. Indija: 1,91 Kanada, NZ, Rusija: manj kot 1 %		Izvoz 2013 1. ASEAN: 25,9 2. Kitajska: 11,9 3. ZDA: 10,1 4. EU – 28: 9,8 5. Japonska: 9,7 6. ANZ: 5,0 7. Indija: 2,3 8. ROK: 2,0	

Vir: povzeto po --- (2010, 22); --- (2014, 15); World Bank (2016a).

Ekonomski indikatorji za Vietnam

VIETNAM				
Indikatorji	2004		2013	
Celoten izvoz (v milijonih \$)	26,485		132.033	
Celoten uvoz (v milijonih \$)	31,969		132.033	
Izvozne in uvozne partnerice	IZVOZ (%)	UVOZ (%)	IZVOZ (%)	UVOZ (%)
	1. ZDA: 18,98	1. Kitajska: 14,37	1. Kitajska: 11,02	1. Kitajska: 16,89
	2. Japonska: 13,37	2. Preostala Azija: 11,57	2. ZDA: 10,53	2. Japonska: 15,67
	3. Kitajska: 10,95	3. Singapur: 11,32	3. Japonska: 9,59	3. ZDA: 6,44
	4. Avstralija: 7,12	4. Japonska: 11,11	4. Malezija: 5,61	4. Malezija: 5,59
	5. Singapur: 5,61	5. ROK: 10,51	5. Hong Kong: 5,54	5. Združeni Emirati: 5,58
BDP <i>per capita</i> , PPP (v \$)	2.828,05		5.291,37 (2013)	
Podatki držav partneric izvoza za 2008 in 2013 po partnericah v % (Vir: ASEAN Secretariat)	Izvoz 2008		Izvoz 2013	
	1. Preostali svet: 26,18		1. EU – 28: 18,3	
	2. ZDA: 19,23		2. ZDA: 18,0	
	3. EU – 25: 17,35		3. ASEAN: 13,0	
	4. ASEAN: 16,22		4. Japonska: 10,3	
	5. Japonska: 13,76		5. Kitajska: 10,0	
	6. Kitajska: 7,27		6. ROK: 5,0	
	ROK, Avstralija, Kandas, Indija, NZ,		7. ANZ: 2,7	
	Rusija: 0 %		8. Indija: 1,8	

Vir: povzeto po --- (2010, 22); --- (2014, 15); World Bank (2016a).